

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» травня 2017

**Київ–Прага–Відень
2017**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» травня 2017

Сборник тезисов научных трудов

**ІХ МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ**

**«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» мая 2017

Abstracts of scientific papers

**IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»

May 31, 2017

Київ–Прага–Відень
2017

ББК 65
УДК 330.1
Г-52

Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Прага–Відень, «31» травня 2017 року / Фінансово-економічна наукова рада, 2017. – 74 с.

У збірнику представлені матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції: «Глобальні проблеми економіки і фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

© Автори статей, 2017

© Фінансово-економічна наукова рада, 2017

© Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2017

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Беялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. PR, РЕКЛАМА ТА МАРКЕТИНГ	6
Коваль Таїс Романівна	
Шрифтове оформлення реклами у друкованих ЗМІ України (на прикладі видань для жінок)	6
Саяпіна Анастасія Михайлівна	
Ескалація PR комунікацій як наслідок законодавчих змін	10
СЕКЦІЯ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА.....	13
Колесник Ольга Олексіївна, Дондич Лілія Валентинівна	
Кластерний формат бізнесу як інструмент підвищення інноваційності.....	13
СЕКЦІЯ 3. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	16
Demchenko Karyna Igorevna	
How to motivate citizens to accumulate money for retirement in Ukraine?... 16	
Колмакова Людмила Олегівна, Совершенна Ірина Олексіївна	
Чого варто очікувати і як управляти представниками покоління Z?	20
Прокопенко Наталія Юріївна, Лихолобов Едуард Анатолійович	
Демографічні проблеми в Україні та їх особливості.....	24
СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ.....	28
Koshmak Alina Oleksandrivna	
The top management qualification as a key to the development of business administration	28
Stovolos Nadiya	
Social policy – the basis of management of social systems and processes.....	32
Дегтяр Артем Сергійович	
Практичний досвід нематеріального стимулювання працівників на підприємствах України	35
Мостова Юлія Богданівна, Крайник Владислав Вікторович	
Страховий менеджмент як ефективна умова перспективного економічного розвитку компанії: теоретичний аспект	39
Скриньковський Руслан Миколайович, Крамар Маріан Олегович	
Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології	42

СЕКЦІЯ 5. ТОРГІВЛЯ І ЛАНЦЮГ ПОСТАВОК	45
Ополінська Вікторія Валентинівна	
Особливості електронної торгівлі в умовах розвитку інтернет-економіки ...45	
СЕКЦІЯ 6. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА	48
Пурик О. В.	
Фінансові інвестиції в Україні	48
Скочко Ж. В.	
Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення	51
Стець Максим Сергійович, Дмитрієва Ю. С.	
Перспективи інформаційної безпеки банківського сектору в Україні	54
СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА	59
Kinakh I.	
“Green mortgage backed security” as an innovative tool for financial market: threat or prospect for humanity	59
Tsimintia Kakhaber	
Indicators of possibility of sustainable economic development in Georgia	62
Курилюк Михайло Михайлович	
Проблеми економічної безпеки, її рівні, структура та загрози	66
Уткін Олег Андрійович	
Питання системного підходу у визначенні фінансово-економічної безпеки підприємства	70

Секція 1.

PR, РЕКЛАМА ТА МАРКЕТИНГ

Коваль Таїс Романівна
*студентка 2-го курсу магістратури
спеціальності «Реклама»
кафедри реклами та зв'язків із громадськістю
Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка
м. Київ, Україна*

ШРИФТОВЕ ОФОРМЛЕННЯ РЕКЛАМИ У ДРУКОВАНИХ ЗМІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ВИДАНЬ ДЛЯ ЖІНОК)

Шрифт є одним з взаємодіючих елементів у рекламній діяльності та діє за специфічним для даної системи законів. З точки зору реклами шрифт являє собою механізм, який використовується, щоб якомога зрозуміліше донести повідомлення до читача.

Чим вище буде функціональна адекватність повідомлення, його невербального компонента, тим вищою буде ефективність психологічного впливу рекламного послання в цілому.

Види рекламного оголошення підбираються в залежності від багатьох факторів, але основним є те, що воно повинно викликати інтерес, привертаючи до себе увагу. Як наслідок, таке повідомлення повинно викликати бажання дізнатись додаткову інформацію щодо продукту. Така реакція може бути викликана завдяки ретельно підбраній лексиці та дизайну, в залежності від категорії потенційних клієнтів.

Писемність, шрифтова графіка також є складною високорозвиненою системою. Щоб найбільш результативно оперувати нею при виконанні звернень, необхідно вивчити властивості шрифту як знака, його комунікативний потенціал, способи підвищення виразності та впливу на реципієнта. Питання місця шрифту як засобу візуалізації вербальної інформації в комунікаційних процесах зумовили актуальність вивчення. Питання шрифтового оформлення реклами саме в жіночих виданнях не було вивчене, тому даний тип друкованих засобів масової комунікації був обраний мною в якості прикладу.

Починаючи з періоду створення ієрогліфів та піктограм, писемність була однією з основних форм спілкування. Так, виникає ідеографічна пи-

семність, знаки якої та ідеограми, позначають певну ідею (протиставлення піктограмам, що позначають саме зображений ними об'єкт). Образи, що використовувалися стародавніми цивілізаціями для зображення ідеї, перетворилися в алфавіти і фонографічну письмову форму, що призвело до розвитку різних друкарських систем.

Накреслення і розміри, а також довжина рядка і розміри пробілів між словами серйозно впливають на читання. При виборі шрифту для реклами у виданні слід брати до уваги особливості надрукованого матеріалу. Друковані видання вважаються найкращим засобом поширення реклами, де легко проаналізувати, оцінити і проконтролювати матеріал як на стадії додрукарської підготовки, так і на виході його в тираж. Момент психологічного сприйняття читачем рекламного повідомлення є дуже важливим. Він може впливати на свідому і несвідому частини психіки. Враховуючи конкретну вибірку цільової аудиторії у журналах, реклама, що розміщена в них, має сильний емоційний вплив. Журнали цільової направленості зазвичай містять рекламу саме для своєї аудиторії, тому можна стверджувати, що рекламне оголошення в спеціалізованих журналах є одними з найбільш ефективних. Визначаюче місце відіграє палітра кольорів та якість поліграфічного виконання. Це дозволяє розміщувати яскраві рекламні матеріали, які значно краще запам'ятовуються та мають значну більшу ефективність. Дуже велика кількість читацької аудиторії сприймає рекламу у журналах, як його складову, читаючи її з такою ж зацікавленістю, як статті з основного редакторського масиву видання. Це викликано саме можливістю оформлювати рекламу на відповідному високому рівні. Окрім цього, велику роль грає можливість розміщення довгих рекламних текстів і великих ілюстрацій як складової статті.

В шрифтовому дизайні реклами величезну роль грає колір. Колір має психологічну мову і створює певний настрій, впливаючи, таким чином, на людські емоції. Рекламисти сьогодні активно використовують можливості кольору, оскільки для сучасної людини він несе величезний заряд емоційної, політичної, соціальної і естетичної інформації. Саме друкарський матеріал — літери, лінійки, прикраси — мають мало спільного з кольором. Провідний колір в типографіці — чорний, з незорих багатством відтінків сірого, утворених різними розмірами літер, неоднаковою насиченістю штрихів, різними отбивками і разрядками. Тому саме у рекламному повідомленні є можливість розмістити текст у тому форматі, який буде краще сприйматися аудиторією і працювати з дизайном, що необхідний бренду.

Реклама в пресі надає масу можливостей виділити товар чи послугу, зробити його популярним і пізнаваним. Вона може бути стандартною і, навпаки, надто креативною. Сьогодні інформація рекламного характеру розміщується в будь-яких друкованих засобах масової інформації. Слід

зазначити, що рекламні повідомлення в журналах значно відрізняються від реклами, що зображена, наприклад, в газетах. Однією з найбільш принципових переваг саме журнальної реклами є можливість творення конкретно визначеного повідомлення до конкретної цільової аудиторії видання. У кожного видання є чітко певна аудиторія, що дає можливість підходити до питання розміщення реклами більш раціонально. Журнал як найбільш поширений варіант друкованих ЗМІ для жінок і власне журнальна продукція на відміну від книжкових видань характеризується періодичністю виходу в світ: щотижня, щомісяця і т.д.

У друкованих ЗМІ використовують текстовий, графічний та тексто-графічний вид рекламних оголошень.

Слід зазначити, що залежно від тематики видання, різняться й типи їх оформлення, підбори шрифтів та їх ілюстративність.

З точки зору рекламодавця, жіночі журнали є ідеальним рекламним носієм для товарів і послуг середнього цінового діапазону. У жіночих журналах варто рекламувати всілякі косметичні засоби, побутову хімію, харчові добавки, модні наряди і аксесуари, коштовності і біжутерію, виставки та покази мод, клуби і ресторани, лікувальні заклади та препарати. Вони, в свою чергу, поділяються на наступні основні види: масові малооб'ємні (до 50 с.) ілюстровані (з високою ілюстративністю від 30% до 90%, особливо рекламні). Характеризуються першою групою складності по набору з використанням для шрифтового оформлення декількох гарнітур шрифтів. Реклама в жіночих журналах займає більшу частину всієї площі видання і різноманітна за формою — модульна, рубрична, текстова; за змістом — товарна і нетоварна, по цілі продажів — інформативна.

Рекламодавці та редакція журналу найчастіше вважають за краще розміщувати рекламу в текстовому вигляді, викликаючи, таким чином, довіру з боку читачів журналу. Читачки вважають таку інформацію обґрунтованою і не голослівною, так як саме завдяки такому формату можна докладніше розповісти про марку, її історію, про властивості продукту, результати після його використання (в залежності від предмета рекламування).

Ефективним стає виділення значущої з точки зору реклами частини слова за допомогою різних ефектів (наприклад, кольору, розміру шрифту, виділення основної інформації шрифтом більшого розміру) для збільшення впливу.

«Використання графона не тільки привертає увагу читачів (якщо ми розглядаємо безпосередньо той тип графона, який використовується не інакше як для залучення уваги), а також викликає мимовільні асоціації з новизною або важливістю надрукованих повідомлень і в деякій мірі «вимагає» їх негайного прочитання, обробки і запам'ятовування» [8].

Використання кольору також служить способом залучення уваги до реклами. Колір викликає емоційні реакції. Перше серйозне дослідження

в цій області провів Макс Люшер, довівши, що сприйняття відрізняється в залежності від кольору. Таким чином, він виділив вісім основних: чорний та сірий, зелений, червоний, синій, фіолетовий, жовтий, коричневий. Колір виробляє позитивну думку щодо реклами. Яскрава і контрастна, вона привертає і запам'ятовується.

Таким чином, влучно підібраний шрифт відіграє велику роль у візуальному оформленні та посилює образне сприйняття рекламного тексту. Візуальне сприйняття літери та тексту, що був надрукований певною гарнітурою, повідомляю реципієнту культурну, національну або будь-яку іншу важливу деталь бренду або рекламованого товару ще до початку вчитування у текст і розумового сприйняття змісту. Шрифтова складова — це досить потужний елемент, що оптимізує рекламну комунікацію з точки зору її інформативного наповнення. Таким чином, рекламні оголошення, що розміщуються у друкованих виданнях, являють собою відображення інформаційної діяльності.

Література

1. Закон України «Про рекламу» / Відомості Верховної Ради. — 1996. — № 39. — Ст. 181.
2. Design for Media: A Handbook for Students and Professionals in Journalism
3. Дзикевич С. А. Эстетика рекламы: эстет. структура реклам. коммуникации: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Реклама». — М.: Гардарики, 2004. — 231 с.
4. Зазыкин В. Г., Зазыкина Е. В., Мельников А. П. Психология рекламы и рекламной деятельности. — М.: Элит-2000, 2009. — 224 с.
5. Ученова В. В., Старых Н. В. История рекламы. — СПб.: Питер, 2003. — 304 с.
6. Ценев В. Психология рекламы. Реклама, НЛП и 25-й кадр. — М.: Речь, 2007. — 222 с.
7. Огилви Д. Тайны рекламного двора. Советы старого рекламиста. 1996.
8. Виноградова М. Искусство печатной рекламы / Рекламные технологии. 2000. № 1.
9. Баженова Е. А. Язык и стиль рекламы [Текст] / Е. А. Баженова // Стилистический энциклопедический словарь русского языка / Под ред. М. Н. Кожинной. — М.: Флинта: Наука, 2003. — 696 с.

Саяпіна Анастасія Михайлівна
*студентка 2-го курсу магістратури
спеціальності «Зв'язки із громадськістю»
кафедри реклами та зв'язків із громадськістю
Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка
м. Київ, Україна*

ЕСКАЛАЦІЯ PR КОМУНІКАЦІЙ ЯК НАСЛІДОК ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

В сучасному суспільстві, будь — яка діяльність підлягає певному регулюванню, тобто розумному обмеженню, введенню в деякі рамки, визначені державою та санкціоновані суспільством. Якщо проаналізувати, які регуляторні механізми існують в public relations — комплексній, інформаційній, комунікативній діяльності, то можна виокремити два основні напрямки:

- правове регулювання;
- саморегулювання.

Правове регулювання — це строго встановлена, чітко прописана, обов'язкова для всіх членів суспільства система правових юридичних норм.

Як й будь-яке інше явище суспільного життя, яке активно розвивається, зв'язки з суспільством вимагають створення самостійної законодавчої бази, яка регулює ті або інші комунікативні процеси. Вплив зв'язків с громадськістю на суспільство проходить, поперед всього, за допомогою інформації, яка транслюються через ЗМІ. Інформація, в результаті інтенсивного розвитку ринку PR, реклами та інших складових інформаційно-медійного комплексу, стала активно використовуватись для створення публіцитного капіталу, іміджу, бренду. Таким чином, економіка почала засвоювати інформаційний ресурс як товар, як об'єкт виробництва, як рівноцінного учасника комерційних відносин.

Нормативно-правові акти, які складають юридичну основу функціонування PR, повинні бути відображені в достатньо новій галузі права — так званій інформаційній.

Огляд української законодавчої системи контролю реклами та PR-діяльності

Інформаційне право тільки починає формуватися, та тому говорити про чітку систематизацію та класифікацію законодавства, яке регулює відносини в цій галузі, завчасно. Окремі положення, які регламентують

інформаційні процеси, розкидані по різноманітним законодавчим актам. Це національні закони:

- «Про засоби масової інформації»;
- «Про державну таємницю»;
- «Про інформацію, інформатизацію та захист інформації»;
- «Про рекламу», «Про участь в міжнародному інформаційному обміні» та ін.

а також різноманітні укази, за постановами та інші підзаконні акти, які закликані регламентувати цю сферу суспільних відносин.

В цілому, PR-діяльність в Україні не має свого законодавчого акту, такого як наприклад, закон «Про рекламу». Прийняттям подібного єдиного нормативного документу, здатного в повній мірі відобразити всі можливі в цій сфері правові відносини, мішає, поперед всього, багатогранність public relations.

Правова підтримка PR-компанії використовується для вирішення наступних задач: юридичне визначення видів діяльності, яке здійснюється в рамках PR-кампанії; визначення правових основ контролю за розповсюдженням інформації про організацію та фізичних осіб; підготовка юридичної інструкції по позасудовому захисту гідності, достоїнства та ділової репутації; підготовка юридичної інструкції по використанню товарних знаків та авторських творів.

Іноваційний підхід — promotion event. Причина виникнення

Із зміною законодавчого регулювання рекламної діяльності, а саме 22 вересня 2011 році Верховна Рада України впровадила закон про заборону реклами тютюнових виробів. В листопаді 2011 Голова Верховної ради відклав підписання закону до усунення неузгодженостей у тексті. Але маркетингологи вже з того моменту були вимушені знайти нову можливість комунікації із споживачем. У вересні 2012 року закон про заборону реклами тютюнових виробів набув чинності. Одним з нових засобів комунікації став event promotion.

Література

1. Мельник А. Виталий Малец, CEO Publicfast — о работе с лидерами мнений в соцсетях [Електронний ресурс] / Александр Мельник // Blog Imena. UA. — Режим доступу: <http://www.imena.ua/blog/publicfast/> (дата звернення: 11.04.2015). — Назва з екрана.
2. Старий Заповіт. Український переклад І. Огієнка [Електронний ресурс] / Біблія Онлайн. — Режим доступу: <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/> (дата звернення: 20.03.2015). — Назва з екрана.

3. Почепцов Г. Г. Информационные войны. Основы военно-коммуникативных исследований / Георгий Почепцов. — М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. — 280 с.
4. Почепцов Г. Г. Паблик рилейшнз для профессионалов / Георгий Почепцов. — М.: Рефл-бук, 2000. — 624 с.
5. Andersen P. A., Garrison J. P. Media Consumption and Population Characteristics of Political Opinion Leaders / Peter A. Andersen and John P. Garrison // *Communication Quarterly*. — 1976. — № 26. — pp. 40–50.
6. Bates E. Opinion Leadership in a Psychiatric Hospital Community / Erica Bates // *Social Science and Medicine*. — 1971. — № 5. — pp. 615–620.
7. Bennett W. L., Manheim J. B. (2006). The one-step flow of communication / Bennett W. L. & Manheim J. B. // *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. — 2006. — № 608. — pp. 213–232.
8. Berelson B., Steiner G., Albert G. Human behavior: An inventory of scientific findings / Berelson B., Steiner G., & Albert G. — New York: Harcourt, Brace & World, 1964. — 712 p.

Секція 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Колесник Ольга Олексіївна
*страший викладач кафедри економіки
та моделювання ринкових відносин
Одеський національний університет імені Мечникова І.І.
м. Одеса, Україна*

Дондич Лілія Валентинівна
*студентка 2 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Одеський національний університет імені Мечникова І.І.
м. Одеса, Україна*

КЛАСТЕРНИЙ ФОРМАТ БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ

Міжнародний досвід підтверджує сталий розвиток економіки та ефективне функціонування фінансового сектору високорозвинутих країн світу на основі кластерного підходу. Останнім часом дедалі більше поширюється процес формування фінансових кластерів і на ринках країн, що розвиваються, — з метою структурної перебудови національних фінансових ринків для забезпечення ефективного розвитку економіки в цілому. В Україні цей процес лише активізується та обумовлений тенденціями розвитку насамперед національного фінансового ринку. Саме тому актуальності набуває дослідження теоретичних засад і практичних механізмів діяльності фінансових кластерів як нового виду фінансового посередництва на вітчизняному фінансовому ринку для забезпечення розвитку економіки України.

Вивченню питань економічної природи, фінансово-економічних засад формування та функціонування фінансових кластерів присвячено чимало наукових праць із урахуванням комплексності цієї проблеми. Питання загальної теорії кластерів, окремі фінансові аспекти їх формування та функціонування висвітлені у працях вітчизняних науковців А. Баян, І. Бакушевич, І. Брижань, З. Варналія, М. Войнаренка, П. Геєця, В. Дубницького, Н. Задорожнюк, В. Забродського, Н. Маслій, С. Соколенка, І. Ткачук, В. Чевганові. Серед зарубіжних учених найвагомим є доробок таких авторів: О. Жданової, Ю. Костюк,

А. Маршала, М. Портера, Ф. Сфозі. Перевага і новизна кластерного підходу полягають в тому, що він надає високу значимість мікроекономічної складової, територіальному і соціальному аспектам економічного розвитку. Даний підхід пропонує використання ефективних інструментів для стимулювання розвитку індустріальних регіонів, застосування яких призведе до збільшення зайнятості, підвищення конкурентоспроможності виробничих систем, зростання бюджетних доходів і інших позитивних змін.

Систематизація наявних в економічній іноземній літературі визначень дозволила розглядати кластер як ринковий інститут, характеристика якого можлива з трьох позицій:

- взаємозв'язку підприємств і організацій, географічно близько розташованих один до одного;
- галузевої приналежності;
- локалізації мереж, які виробляють вигоди для задіяних фірм.

Концепція формування кластера на території повинна відображати ряд принципово важливих позицій: наявність економічних передумов створення кластера; виявлення зацікавленості учасників і визначення складу учасників кластера; механізм створення кластера; оцінка конкурентоспроможності та ефективності створення кластера; стратегія розвитку кластера.

Формування і розвиток кластерів конкурентоспроможності є одним з основних методів активізації інноваційних процесів в ринкових умовах, ефективним механізмом залучення прямих іноземних інвестицій та активізації зовнішньоекономічної інтеграції. Включення вітчизняних кластерів в глобальні ланцюжки створення доданої вартості дозволяє істотно підняти рівень національної технологічної бази, підвищити швидкість і якість економічного зростання за рахунок підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, що входять до складу кластера, шляхом придбання і впровадження критичних технологій, новітнього обладнання, отримання підприємствами кластера доступу до сучасних методів управління і спеціальних знань, отримання підприємствами кластера ефективних можливостей виходу на висококонкурентних міжнародних ринки.

Кластери є механізмом підвищення конкурентоспроможності територій, переходу до виробничих процесів з більшою доданою вартістю, сприяють встановленню конструктивних взаємин між підприємствами, дослідницькими, освітніми, фінансовими установами та органами влади. Зростаючий інтерес до створення технопарків, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних центрів є не чим іншим, як частиною економічної політики регіону, що ґрунтується на кластерних засадах, так як створення подібного роду організацій забезпечує необхідну виробничо-техноло-

гічну інфраструктуру для доступу підприємств (насамперед малих) до виробничих ресурсів. Концептуальна модель формування фінансових кластерів на фінансовому ринку ґрунтується на групуванні учасників кластера за двома ознаками: учасники, які формують фінансово-кредитну інфраструктуру, та учасники, які формують бізнес-інфраструктуру кластера, що дає можливість ідентифікувати суб'єктів мережевої структури й визначити їхню роль у процесі функціонування фінансового кластера. Нині в Україні сформувалися необхідні й достатні фінансово-економічні умови та відповідна інфраструктура для утворення і розвитку фінансових кластерів (макроекономічне підґрунтя розвитку фінансового сектору України, функціонуюча національна банківська система, динамічний вітчизняний фондовий ринок, виважена соціальна політика).

Таким чином, створення фінансового кластера за участю фінансово-кредитних установ, представників бізнесу, професійних громадських організацій та органів влади забезпечить збалансований економічний розвиток і сприятиме популяризації діяльності фінансового посередництва.

Література

1. Внукова Н., Ягольницький О. Фінансові кластери для забезпечення розвитку транскордонного співробітництва / Н. Внукова, О. Ягольницький / Регіони знань в Східній Європі: монографія // наук.ред. Бакушевич І. В. – Тернопіль: ТІСІТ. – 2010. – 256 с. – С. 110–112
2. Пилипів В. В., Тичковська Л. П. Фінансовий механізм управління сталим розвитком територіальних економічних систем / В. В. Пилипів, Л. П. Тичковська // Наук.практ.журн. Регіональна економіка. – ІРД НАНУ. – № 2 (68). – 2013. – С. 72–80.
3. Financial Services: Canada's Competitive Advantages – 2012 [Electronic resource] Invest in Canada – Financial Services, 2012. – 12 p. – Access mode: http://www.tfsa.ca/storage/reports/InvestinCanada_Financial%20Services_2012.pdf

Секція 3.

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Demchenko Karyna Igorevna

PhD student

Economics and Management of National Economy

Alfred Nobel University

Dnipropetrovsk, Ukraine

HOW TO MOTIVATE CITIZENS TO ACCUMULATE MONEY FOR RETIREMENT IN UKRAINE?

The situation of older people who are retired is getting objectively worse; they have the feeling of dependence, insecurity, inferiority, reinforcing both passive and aggressive reactions. Through many phenomena of modern life, older people become the source of increased social tensions, entailing a threat to social security both for the individual and for his environment.

In the context of forming new, market-oriented mechanisms, there is a necessity to work in new ways, which means employers and employees should be able to adapt to rapid changing environment [1].

However, the current situation in Ukraine is such that only a small proportion of elderly people in the country can familiarize to new conditions. It happens very often that modern companies want to replace people who reached the retirement age with ones who are more active and adaptable to contemporary technology.

At this point, the main problem for old people arise. The pension payment that they receive is enough only to survive but not to live a normal life because the minimum pension payment is still less than the monthly cost of living. According to Ministry of Finance of Ukraine the minimum living cost in February 2017 is 1600 hryvnias while the minimum pension amount is 1247 hryvnias. Continuing or finding new job for pensioners in Ukraine, especially in the current declining economy with the unemployment rate of 9.6%, is very difficult [2].

According to this table it can be seen that the unemployment rate in Ukraine is much higher than in the rest countries in the EU, which means that it is difficult to find job in Ukraine for active young people (in average 15 people applying for each position) and for retired people it is almost impossible [3].

It should be mentioned that there is also unofficial rate of unemployment (real rate) that equals 25%. There are more than 18 million of economically

active population, from them constant payers in the Pension fund are only 12 million. Therefore, it can be very simple to calculate that there are about 6 million unemployed in Ukraine.

Table 1

The rate of official unemployment among countries such as Germany, United Kingdom, Austria, Denmark, and Ukraine during the period 2015–2016

Country	The rate of unemployment in 2015 (%)	The rate of unemployment in 2016 (%)
Germany	4.4	4.2
United Kingdom	5	4.8
Austria	5.9	5.7
Denmark	6.4	6.2
Ukraine	9.5	9.6

Participation of pensioners in the labour force becomes an urgent problem of our time, which closely relates to the demographic aging of the population. On one hand, the problem lies in the availability of employment opportunities of pensioners, and on the other lies in the growth of unemployment.

While in many EU countries the three level pension system (solidarity, accumulative, non-governmental funds) is working for the benefit of the old generation, in Ukraine only the solidarity system is working now. The government has been trying to implement the accumulative system for several years and still this process is being extended. The solidarity system is an imperfect, old-fashioned system, because it does not guarantee adequate income in old age despite the period that person has worked [4].

The solidary pension system was adopted since 1956 when there was the post-war population explosion in the USSR. Its firm establishment in the economy and in people's minds is because everyone knew that he would be able to relax after 20–30 years of fruitful work, getting a well-deserved retirement. This system works only if the quantity of workers is more than the quantity of pensioners. As it turned out, such system could not cope with its tasks in times of crisis but the idea that the state is required to provide us in retirement has deeply rooted in the minds of most of citizens [5].

From 2000, people began to hear about the decrease in birth rate and that the Pension Fund lacked funding. Unfortunately, these realizations did not affect the deep conviction of the overwhelming majority of citizens that their previous deductions would equate having enough funding for retirement. However, monthly pension rate being lower than the cost of living demonstrates that this belief is not true in practice. When some people started to invest some part of their money in some non-governmental funds in order to

provide financial support for themselves during the retirement period, others still say that the government has to provide us with good funding retirement.

In order to have enough money for retirement people should diversify their risks by investing in non-governmental funds and not rely just on the government. This non-governmental will accumulate people's money by buying shares or investing in fund indexes (S&P 500). That means that it is better to invest than just keep money "under the pillow" and people can be sure that they will not lose their money due to inflation or devaluation of national currency because the main goal of these non-governmental funds is not just to save money but also accumulate [6].

Famous economist Adam Smith considered that money is the only one motivating factor for people. According to his interpretation, people are purely economic entities, which work only for funding that is required for the purchase of food, clothing, or housing. Having enough money for retirement that should be a strong motivation to start thinking about their retirement from the beginning of their career and not to wait for the government's rapid changes for a better life in a short time period.

The system of compulsory state pension scheme is not able to provide a high level of pensions at low amounts of compulsory pension contributions and unfavourable demographic conditions. Participation in private pension provision creates an addition to the obligatory state pension source of payments and provide a higher standard of living during retirement. Insurance companies, private pension funds, and authorized banks are market participants who serve the third level of the pension system [7].

There are many advantages of investing in non-governmental funds:

1. Compound interest on the balance of the money;
2. Protection against the effects of inflation;
3. Retirement does not depend on the retirement age;
4. Social protection;
5. The contract can be issued on the first day of life up to 69 years inclusive;
6. The contract has a flexible structure that allows each year to make changes to the terms of insurance, as well as to change the amount of the contributions;
7. The contract also has accumulative and protective functions (insures client's life and health);
8. The accumulated funds in the event of death will pass to the client's heirs;
9. Customer-taxpayer income tax returns to the tax credit rate of 15%.

Thus, voluntary pension insurance is a system of savings for retirement through a variety of financial institutions based on the same principles as compulsory pension insurance. The difference is that the voluntary pension insurance is additional to the mandatory [8].

In conclusion, in order to have enough money for living during retirement people should start to think as soon as they start their career, not rely completely on the governmental pension system and diversify risk with alternative investment plans, or in other words, not putting “all eggs in the same basket”.

Sources

1. Eruslanova, R.I., Kondrateva, R.A., (2014). Pensiya v Ukraini, [Pensions in Ukraine]. 608 p.
2. . Machulskaya E. E., Gorodets M. E. (2015). Pravo na socialnyj zaxyst. Perspektivy rozvytku. [The right to social security. Prospects of development]. 145 p.
3. State Statistic Service (2016). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 10 May 2017)
4. . Azarova, E.G., Pensijni reformy budut shhe girshe [Pension reform will not be worse?]- Yekonomika ta pravo [Economy and law], 2016, no.10, pp. 45–50.
5. Bahmach, A.M., Rozvytok systemy pryvatnogo pensijnogo zabezpechennya v Ukraini. [Development of the system of private pension provision in Ukraine]., 2016, no. 3, pp. 123.
6. Gnibidenko I.D., Pensijna reforma v Ukraini: derzhavab problemy ta perspektyvy [The pension reform in Ukraine: state, problems and prospects] Yekonomika Ukrainy [Economics of Ukraine], 2015, no. 4, pp. 46.
7. Malecki, A.G., Nakopychualna systema v Ukraini [Cumulative system of Ukraine], 2016, no.1, pp. 202.
8. Morozova, E.T., Mizhnarodni standarty pensinoyi systemy [International standards of construction of the pension system], 2016, no. 9, pp. 179.

Колмакова Людмила Олегівна

студентка ФРТБ-2-2

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Совершенна Ірина Олексіївна

к.т.н., доцент кафедри менеджменту

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ЧОГО ВАРТО ОЧІКУВАТИ І ЯК УПРАВЛЯТИ ПРЕДСТАВНИКАМИ ПОКОЛІННЯ Z?

Ми живемо в епоху Четвертої промислової революції, коли передові технології і інновації радикально змінюють цілі галузі економіки швидкими темпами. Ми живемо в океані інформації і є свідками виникнення абсолютно нового типу виробництва, який ґрунтується на так званих великих даних і їх аналізі, повній автоматизації виробництва, технологіях доповненої реальності, Інтернеті речей. Світ швидко змінюється і ми вимушені змінюватися разом з ним [1, с. 3].

За оцінками інституту МакКінсі, у найближчі роки значно вплинуть на глобальну економіку: поширення мобільного Інтернету та Інтернету речей; автоматизація рутинної інтелектуальної роботи; змарні технології; просунута робототехніка; 3D друк і т.п. Ці зміни знищать цілі галузі і професії, особливо які не потребують високої кваліфікації [2].

Хто з існуючих поколінь буде успішним в епоху постійних змін, епоху Четвертої промислової революції? Які ж компетенції і навички будуть затребувані в такій ситуації? Чи всі зможуть адаптуватися?

Теорію поколінь створили американські вчені Нейл Хоув і Вільям Штраус у 1991 році. В основі цієї теорії – акцент на певних поведінкових цінностях людей, а не стільки на їхньому віці [3, с. 4]. Науковці виділяють сьогодні 4 типи активних поколінь: бебі-бумери (1943–1963), покоління X (1963–1980), покоління Y (1980–1995), покоління Z (1995–2010). Теорію поколінь сьогодні широко використовують на практиці управлінці, соціологи, економісти, психологи, маркетологи тощо.

Зовсім скоро молоді люди покоління Z, або мілленіали, «цифрові діти», що народилися на зламі тисячоліть, в епоху тотального проникнення інтернет-технологій в усі сфери життя, масово почнуть шукати роботу і керувати світом. Це покоління викликає найбільше суперечок у психологів, соціологів, HR-фахівців. Говорять про його інфантилізм,

індивідуалізм, залежність від соціальних мереж, нездатність до командної роботи.

Уявляється цікавим дослідити і проаналізувати, чого варто очікувати від представників покоління Z у майбутньому, і як ними управляти? Щоб відповісти на це питання, ми поставили за мету визначити і систематизувати фактори і події, що впливають на формування поведінкових цінностей (табл. 1), а також типові позитивні й негативні характеристики цього покоління, що виділяють його серед інших.

Таблиця 1

Події, що вплинули на формування менталітету та поведінкові цінності 4 типів поколінь*

Роки	1943–1963	1963–1980	1980–1995	1995–2010
Типи поколінь	Бєбі-бумери	Покоління X	Покоління Y	Покоління Z
Події	«Відлига», підкорення космосу, «холодна війна».	Перебудова, ВІЛ, наркотики.	Розпад СССР, теракти і військові події.	Цифрова революція, глобалізація бізнесу, постмодернізм, локальні війни, світова фінансова криза.
Цінності	Оптимізм, колективізм та колективний дух, культ молодості.	Індивідуалізм, прагнення до навчання, кар'єри.	Свобода, творчість, розваги, громадський обов'язок.	ще в процесі формування.

*складено авторами

Покоління Z (Generation Z) — термін, що застосовується до людей, які народилися між 1995 та 2010 роками. Те, що минулі покоління називали «технологіями майбутнього», покоління Z вважає невід'ємною частиною свого повсякденного життя (табл. 1).

«Оцифроване» життя відрізняє їх від покоління Y, тому що дитинство останніх минуло ще до цифрової революції. Покоління Z — це перше покоління, що повністю народилося в епоху глобалізації та постмодернізму [3, с. 24].

Які навички будуть необхідні у 21 столітті? Фахівцями ЄС нещодавно були визначені 3 групи навичок: базова грамотність, компетенції і якості характеру. «Цифрова» грамотність (або «цифрова» компетентність) визнана ЄС однією з 8 ключових компетенцій для повноцінного життя

та діяльності. У 2016 р. ЄС представив оновлений фреймворк Digital Competence (DigComp 2.0), що складається з основних 5 блоків компетенцій та в свою чергу 21 компетенції, що до них входить. Наведемо ці блоки компетенцій 21 століття [1, с. 59]:

1. Інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними.
2. Комунікація та взаємодія через використання цифрових технологій.
3. Вміння створювати цифровий контент.
4. Безпека.
5. Вміння вирішувати проблеми з комп'ютерною технікою.

Дослідження говорять про прямий вплив рівня цифрової грамотності на успішність в різних видах діяльності. З цієї точки зору покоління Z буде «як риба у воді», мати безперечну перевагу.

Крім того, типові характеристики представників покоління Z, які можна вважати перевагами, згідно [3, 4]: представники покоління Z скоріше індивідуалісти, ніж командні гравці; покоління Z більш орієнтоване на власні цілі; представники покоління Z здатні недефективно працювати з інформацією; покоління Z значно розумніше.

Очікується, що представники покоління Z не будуть командними гравцями, тому що зазвичай, покоління командних гравців завжди змінюється поколінням індивідуалістів. Командними гравцями було попереднє покоління Y. Проте, для того щоб Z-ти ефективно працювали разом, їм необхідно ставити цікаві завдання, але при цьому визначити індивідуальну відповідальність. В роботі Z приваблюють цікаві, творчі проекти і нестандартні ідеї.

Покоління Z більш орієнтоване на власні цілі. Дорослі представники покоління Z точно знатимуть, чого вони прагнуть у житті. З дитинства вони віддавали перевагу не численним гурткам і секціям поза школою, а більше часу проводили вдома й замислювалися над своїм покликанням.

Представники покоління Z здатні недефективно працювати з інформацією, бо народилися й виростили в інформаційну епоху. Вони можуть знаходити, систематизувати і аналізувати інформацію буквально «на льоту».

Покоління Z значно розумніше, бо не лише має вільний доступ до необмеженої інформації, але й уміє ефективно з нею працювати.

Попри позитивні характеристики, часто можна почути не зовсім приємні висловлювання про покоління Z. Найбільше хвилюють HR-фахівців такі характеристики Z — тів, як [5]:

- 1) відчуженість від усього зовнішнього і того, що безпосередньо їх не стосується, тобто *індивідуалізм*;
- 2) *інфантілізм*: представники покоління Z, здається, не бажають діяти навіть тоді, коли це необхідно для них особисто чи для їх життя;

3) *егоцентризм*: зети будують свій егоцентричний світ, безпечний, керований, захищений власною автономією [6].

Вони все намагаються робити за допомогою сучасних технологій і легко обходяться без живого спілкування. Прагнучи розібратися у своєму внутрішньому світі, представники покоління Z зосереджуються на власному «я» і не дуже прагнуть до соціального визнання.

Висновки. Проведені дослідження говорять про прямий вплив рівня цифрової грамотності на успішність в різних видах діяльності. Індустрія 4.0 робить цифрові навички (компетенції) майбутніх працівників ключовими серед інших навичок. Завдяки їм можна більш ефективно адаптуватися і набувати компетенцій в багатьох інших сферах. Саме такі фахівці будуть головними дійовими особами майбутньої економіки. З цієї точки зору покоління Z буде мати безперечну перевагу.

Таким чином, майбутні роботодавці покоління Z мають враховувати їх типові характеристики і прагнути ефективно використати їх позитивні риси. Для цього, на наш погляд, роботодавцям, необхідно: 1) робити акцент на унікальності Z й не робити спробу їх мотивувати, порівнюючи з іншими; 2) спілкуватись з працівниками покоління Z виключно предметно й по справі, встановивши прості і чіткі правила поведінки, кар'єрного зростання; 3) домовитися про контроль; 4) пропонувати креативну роботу; 5) заохочувати за кращий результат.

Література

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция / К. Шваб. — М.: Эксмо. 2016. — 208 стр.
2. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. — режим доступу: <https://www.weforum.org/agenda/2017>
3. How N. Millennials Rising: The Next Great Generation / N. How, W. Strauss. — New York: Random House, 2000. — 415 с.
4. Покоління Z. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>
5. Чого варто очікувати від представників покоління Z, коли вони стануть працівниками? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.management.com.ua/blog/1337>
6. Скоро на работу придут люди нового поколения — Z. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.hr-director.ru/article/62908>

Прокопенко Наталія Юріївна

*магістрант кафедри менеджменту
Донбаський державний технічний університет
м. Лисичанськ, Україна*

Лихолобов Едуард Анатолійович

*канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту
Донбаський державний технічний університет
м. Лисичанськ, Україна*

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Демографічна ситуація в Україні на сьогоднішній день є гострою, якщо не катастрофічною. За статистичними даними та даними численних досліджень демографічних зрушень проявляються безліч негативних явищ, які мають відображення в структурі населення, сучасного типу відтворення населення тощо.

Актуальними питаннями соціально-демографічного розвитку країни, зокрема, узагальненням підходів й проблем в цій сфері, займалися такі дослідники як Стешенко В., Кваша А., Позняк О., Глуханова Г. та інші. Питанням подолання демографічної кризи в Україні шляхом пошуку ефективних напрямків реалізації державної політики в цьому напрямку присвятили свої роботи Лібанова Е., Шевчук П., Сімоненко В., Ціщик Р., Черничук Л. та інші.

Метою та завданням дослідження є ідентифікація демографічної проблеми в країні за роки незалежності на основі виявлення та аналізу даних, які впливають на демографічні показники; формулювання основних напрямків державної політики щодо їх покращення.

Згідно з даними Держкомстату протягом останніх 25-ти років кількість населення України постійно знижується. Так, з січня 1991 по березень 2017 українців стало менше на 9,5 млн осіб. Якщо в 1991 році в державі проживало майже 52 млн осіб, то на початок березня 2017 становить 42,5 млн осіб. За всі роки незалежності України кількість населення найбільше зменшилася в період з 2005-го по 2016 роки – на 4,5 млн осіб (таблиця 1) [1].

Однією з головних причин зменшення населення в Україні, за даними Держстату, є щорічне перевищення показника смертності над показником народжуваності.

**Кількість населення, смертність і народжуваність
в Україні в 2005–2017 роках***

Рік	Смертність, тис. осіб	Народжуваність, тис. осіб	Кількість населення, млн осіб*
2005	782,0	426,1	47,28
2006	758,1	460,4	46,93
2007	762,9	472,7	46,65
2008	754,5	510,6	46,37
2009	706,7	512,5	46,14
2010	698,2	497,7	45,96
2011	664,6	502,6	45,78
2012	663,1	520,7	45,63
2013	662,4	503,7	45,55
2014	632,3	465,9	45,43
2015	594,8	411,8	42,93
2016	529,8	365,5	42,76
2017	-	-	42,54

*Станом на 1 січня кожного року

Найбільша кількість померлих було зареєстровано у 2005 році — 782 тис. осіб. За останні майже 15 років. А найбільша народжуваність спостерігається у 2012 році — майже 521 тис. осіб.

У 2016 році спостерігалась найменша кількість смертних випадків за останні 10 років — майже 530 тис, але в той же час і найменша за той самий період народжуваність — біля 365 тис. осіб [2].

Попри менші показники смертності у 2016 році, різниця між смертністю і народжуваністю, в порівнянні з 2015 роком, зменшилась — 164 тис. у 2016-му проти 183 тис. у 2015-му. Проте у 2014 році різниця складала майже 167 тис. осіб. Це пов'язано з проведенням на сході країни антитерористичної операції та масової міграції населення у період з 2014 по 2016 рр. [2].

Негативний природний приріст населення є характерним для всіх розвинутих країн Європи, Північної Америки і Японії. Але розрив між народженими і померлими в цих країнах, як правило, нижчий. Наприклад, по країнах ЄС — в 2015 році розрив між померлими і народженими становив тільки 9,6%.

Аналіз динаміки смертності населення за останні 12 років показує, що кількість померлих щороку скорочується, тобто зменшення населення

Україні викликано не стільки природнім зменшенням населення, викликаним скороченням тривалості життя, а більше міграційними процесами, які є результатом погіршення рівня життя українців із року в рік. Серед причин смерті населення України в 2016 р., як і раніше, перше місце посідали хвороби системи кровообігу, друге – новоутворення, третє – зовнішні причини смерті (зображено у таблиці 2) [1].

Таблиця 2

Найбільш розповсюджені причини смертельних випадків Україні з 2005 по 2016 роки (тис. осіб)

Рік	За окремими причинами, тис. осіб					
	Всього померлих	Хвороби системи кровообігу	Новоутворення	Зовнішні причини смертності	Хвороби органів травлення	Хвороби органів дихання
1	2	3	4	5	6	7
2005	782,0	488,8	91,8	70,0	31,7	28,0
2006	758,1	480,8	90,4	64,6	30,2	24,7
2007	762,9	480,6	90,0	66,0	33,6	25,1
2008	754,5	480,1	89,0	61,4	35,2	23,3
2009	706,7	460,6	88,6	48,9	30,1	21,1
2010	698,2	465,1	88,8	44,0	26,8	19,5
2011	664,6	440,3	89,0	42,4	25,2	17,9
2012	663,1	436,4	92,9	41,7	27,7	17,1
2013	662,4	440,4	92,3	40,3	28,0	16,5
2014	632,3	425,6	83,9	40,1	25,2	14,8
2015	594,8	404,6	79,5	34,6	22,8	14,0
2016	529,8	355,3	72,4	28,4	20,1	12,5

Підводячи підсумки можна сказати, що перспективами подолання демографічної кризи є реалізація спланованих короткострокових та довгострокових цілей державної демографічної політики. Демографічна політика України в сучасних умовах повинна бути направлена не тільки на стимулювання народжуваності, але і на зміцнення сім'ї, підвищення матеріального добробуту людей, зниження захворюваності і смертності. На нашу думку для покращення демографічної ситуації державна політика повинна бути спрямована на реалізацію наступних напрямків:

- активна популяризація і соціальна реклама здорового образу життя; державна підтримка волонтерських рухів та громадських об'єднань у реалізації масових заходів, що пропагують здорове харчування, активний відпочинок, закріплення сімейних цінностей;
- одночасна реформа медицини, що має бути спрямована на попередження і своєчасну діагностику захворювання, а не на подолання запущених наслідків, що є більш затратним і неефективним способом укріплення здоров'я нації;
- складання програми професійної підготовки молоді з урахуванням потреб ринку (шляхом тісної співпраці із державною службою зайнятості населення та Міністерством освіти України) для забезпечення ефективної зайнятості, яка має стати надійною гарантією належного рівня життя не тільки для самого працюючого, а і для його утриманців;
- створення правового, прозорого і інвестиційно привабливого бізнес-середовища, що дозволить залучити іноземних інвесторів до ринку України, а отже забезпечити додаткові робочі місця з належним рівнем заробітної платні і призупинить міграційний потік заробітчан, що масово виїжджають з України у пошуках кращої долі.

Література

1. Доповідь «Про соціально-економічне становище України» за 2005–2016 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
2. Експрес-випуск «Демографічна ситуація у 2016 році» / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/

Секція 4. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ

Koshmak Alina Oleksandrivna
student of Kyiv National University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine

THE TOP MANAGEMENT QUALIFICATION AS A KEY TO THE DEVELOPMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION

Leadership is the ability whereby people are capable to achieve things they don't think are possible. Managers are able to organize work process effectively, to inspire people based on a common vision and create an environment where people feel valued and fulfilled. Effective guidance provides the vision and motivation to a team and therefore they work together toward the same goal. Subsequently, people could understand the talents and temperaments of each team member and effectively motivating each person to make individually contribution for achieving the group intention. In my opinion, leadership is about three things: to listen, to inspire and to empower. If someone's actions inspire others to dream more, learn more, do more and become more — you see a true leader.

Ukraine has not yet made significant progress in theoretical and practical development of management. The outdated structures of management and government are reorganizing by using the Western model of governance. However, the mechanical transfer of management concept from one socio-cultural environment to another and a blind copying of experience of the particular countries are practically impossible and leads to negative economic and social consequences. The main task of management is to create an organizational culture of creative innovation climate that stimulates employees to innovation. I think that managers should be initiators in the implementation of technological and organizational changes. Therefore, the most important factor for success is a continuous theoretical and practical training executive of a new type: a highly professional, a competent in a wide range of economic, social and technological issues, with a high sense of responsibility for the results of the company.

The relevance of searching a qualified leadership in modern economy is the most important mission for every person who lives in Ukraine. The generation “Y” is people of values, dreams and vision of the new Ukraine. Youth has

a new vision of a society, of the economy, business, relations in the collectives and concepts of effectiveness management. Today's employers are looking for new strategies to remain competitive in the process of recruiting new talent. The problem of modern Ukrainian entrepreneurship is the lack of professionals in management that would have complete commitment and also would be fair and honest. Therefore there exists a need to determine the characteristics which should be inherent to a new generation of leaders [1, p. 78–85].

The destruction of old stereotypes — one of the most important tasks of managers preparation of a new type, but it is the least developed both scientific and practical terms. The social and political system, and the system of economic governance were changed and new forms of ownership were appeared.

I believe that the conditions for the formation and promotion of leadership traits in humans should be established since childhood. And also it is necessary to give children and young people to take responsibility, act creatively and independently, but within certain rules. For this purpose is very important to elaborate programs for consecutive positive development of managerial skills, because leadership include culture of everyday communication with the environment that will be useful and easy for any person.

Developing leadership qualities can take place by administration leadership course as a separate subject in higher education institutions. This will enable students to get acquainted with the historical development of this area of science, the experience of its use in foreign countries, methods, principles of good governance. No less important role played by such sciences as psychology and pedagogy. The knowledge of their laws in combination with high professional skills and knowledge is the key to successful management activities as it applies to any business scope and enterprises of different ownership.

Manager of the future — is the one who freely takes management decisions and takes responsibility, shows a leadership skills, including natural talent to motivate and persuade his environment, and the one who has the capacity for conflict prevention. In my opinion, the main factors that create true leader are:

- 1) culture and education that affect the correctness and professionalism of decisions;
- 2) the ability to overcome stereotypes, because the leader must be able to rise above traditional values;
- 3) the knowledge of his hidden potential.

Creating an inspiring vision of the future provides direction, sets priorities, and provides a marker, so that you can tell that you have achieved what you wanted to achieve. To create a vision, leaders focus on an organization's strengths by using tools such as Porter's Five Forces, PEST Analysis, USP Analysis, Core Competence Analysis and SWOT Analysis to analyze their current situation. Moreover, managers always think about how their industry

is likely to evolve, and how their competitors are likely to behave. They also determine the path for the implementation of successfully innovations, and generate their businesses and their strategies to succeed in future marketplaces. The Scenario Analysis help people to test their visions by appropriate market research and by assessing key risks in using different methods[2].

Therefore, the management science has a proactive approach in problem solving, allocation of responsibilities, looking ahead, and seeking continuously to enhance. Leaders have to make their visions compelling and convincing, if they want to achieve the necessary result. A convincing strategy is one that team needs to see, feel, understand, and embrace. Good leaders provide an objective picture of how the future will look like when their visions have been realized.

I should determine that highly professional managers link together two sundry expectations: the expectation that hard work gives the fruits of labor and the expectation that good results lead to beguiling rewards or inducements. This motivates people to carry out tasks more efficiently to achieve success, if they really expect to enjoy rewards — both intrinsic and extrinsic — as a result. I think that the individual character traits of a successful leader should be:

- attempt and ability to influence other people;
- high moral standards;
- quest for success, physical and psychological health;
- confidence;
- caring for others;
- communication skills;
- optimism and selflessness.

It is particularly useful to determine the spheres of leader's expert influence, because people admire and believe in what leaders do. Managers have earned the right to ask colleagues to listen and to follow them, if the team has credibility and confidence in their leader. This right makes the leader's work much easier to motivate and inspire the people they guide.

In this way, leaders can also stimulate and influence people through their natural charisma and attractiveness, and through other sources of authority, such as privileges in receiving bonuses or entrust tasks to subordinates. However, intelligent leaders do not rely way over on these forms of power to motivate and inspire others. Leaders should provide workflow which efficiently implement the main idea either by themselves, or by a responsible manager or team of managers to whom the supervisor delegates this liability. Every head need to stand surety for successfully performed work to achieve the principal goal [3].

I consider it necessary to organize effective management in the national enterprises, to create a common concept of a team unity, mutual assistance

in order to achieve the overall result. It is important to establish the generally accepted striving to make our country better than yesterday, because a high-level economy and stability in Ukraine are the priorities at the present time and for the future.

Consequently, the art of management is the ability to organize the workflow so that to achieve the goals for the company or the economy as a whole. Individual and team enhancement are important activities followed through by transformational managers. The great leaders must first understand a team dynamics to develop co-workers. A leader will then guarantee that team members have the essential skills and abilities to do their job efficiently and bring off the assigned tasks. They do this by providing and obtaining feedback regularly, and by specialized training and coaching subordinates to refine individual and team performance. Manager also has an important purpose to looking for leadership potential in others people. You build an environment where you can continue success in the long term by attaining leadership skills within your operation. And that is a true measure of great leadership.

References

1. Skibitska L. I. Leadership and style of the manager's job Tutorial. — K.: Center of educational literature, 2012. — 192 p.
2. An article "What is Leadership?" — [Electronic resource] — Access: https://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_41.htm
3. An article "33 Ways to Define Leadership" — [Electronic resource] — Access: <http://www.businessnewsdaily.com/3647-leadership-definition.html>

Stovolos Nadiya

*Ph.d., Associate Professor of the Department of Management in Agribusiness
Sumy National Agrarian University
Sumy, Ukraine*

SOCIAL POLICY – THE BASIS OF MANAGEMENT OF SOCIAL SYSTEMS AND PROCESSES

Social policy is one of the main components of the internal policy of the state, its power structures and the political forces behind them, namely: political activity, which is aimed at solving problems called social problems. As the opposition forces (parties, movements) develop their own, different from the official policy, the latter also contains the goals of solving social problems and understanding how to solve them, which can be called the social policy of one or another opposition party, movement, etc. But even in this case, the social policy formulated and declared by this or that opposition organization also proceeds from the possibility of its implementation with the help of power levers – if this organization comes to power or, at least, will be able to influence the existing power. Therefore, in any case, real or potential, social policy is an integral part of state policy as a kind of holistic system education, those part of it that is directly aimed at solving social problems.

The essence of social policy, the range of tasks it solves, the system of directions from which it develops-all this is treated quite differently in science and in official documents pursuing practical goals.

The integral object of social policy is, obviously, one of the main subsystems of society, namely, the social sphere of public life. However, this requires a correct understanding of what this sphere is. The integral object of social policy is, obviously, one of the main subsystems of society, namely, the social sphere of social life. However, this requires a correct understanding of

what this sphere is. Recently, widespread got understanding of the social sphere as a set of institutions of non-productive sectors of the economy: education, health, culture and social welfare. However, this cannot be considered theoretically accurate.

It is enough to pay attention to the fact that, with this understanding, industrial and labor activity is deprived of social components, and consequently, of social problems. The totality of these institutions can only be called social infrastructure; elements of which are available, by the way, in production and other structures.

Social infrastructure, of course, is an integral part of the social sphere of public life, and therefore – the object of the impact of social policy and social

management. But this — is exactly the part, and not the entire social sphere. The main thing in it is a wide range of relations between people and their associations — social relations. They form different social systems, forming in their systemic unity, together with the infrastructure necessary for their functioning (different institutions), the social sphere of public life.

The functional role of the social sphere in the life of society lies in the fact that within its framework there are reproductions and changes in social ties between people, the conditions and the way of their life activity, the conditions for the formation and satisfaction of their vital needs.

Therefore and the essence of social policy, the object of influence whose sphere is acting, is to contribute to the optimal development of the conditions and lifestyle of members of society, perfection — to give social connections and relations between them. The latter, for example, consists in providing social differentiation necessary for the normal functioning of society, while simultaneously preventing unjustified and dangerous for its stability gaps in the standard of living of different groups and categories of the population.

The most important goal of social policy is to ensure the fuller satisfaction of the members of society with their vital needs, because of this occasion first of all, social relations develop, and it is on this basis social reproduction of social groups and individuals occurs. At the same time, when it comes to ensuring the vital needs of people in the implementation of social policy, it means their satisfactions are not by applying their own efforts of members of society.

In other words, social policy is aimed at providing assistance, supporting people from the social system into which they belong, by using the social potential available for this social system. And in the first place — the financial and economic potential. This model of social interaction is very clearly and visually embodied in such a mechanism when the state or other institutions of society, for example, municipal authorities, use part of their funds collected, in particular through the tax system, from those who have sufficient incomes to provide material assistance for people who do not have, for objective reasons, the necessary source of livelihood. Such assistance in the most general form can be called a social aid (that is, coming from the society, from any social system). As a generic concept, it can include pensions, scholarships for students, and assistance to citizens who have fallen into difficult life situations, and other payments, benefits, and other forms of financial assistance. The term “social” in this context expresses the fact that the human community (this is society) provides assistance, support to its members, carrying out their protection.

The tasks of social policy include the application of the state’s efforts to improve the working conditions in all sectors and sectors of the national economy, improve the level of labor safety, and regulate labor relations in enterprises and organizations of all forms of ownership. The solution of such

tasks is the least that requires the state to use financial resources. For this uses other components of the same social potential – regulatory provisions and requirements, organizational and control efforts of state authorities, etc. So this direction of state activity is helping the members of society in meeting their vital needs by using public potential for these purposes, which is specific for social polic.

The implementation of social policy in any case, in all its aspects, with respect to any category of citizens means the implementation of their social protection. It seems wrong to widely interpret social protection as a phenomenon that relates only to the least well-off categories of the population and consists in providing them with material support. In fact, in social protection, i.e. In the use of the public potential, the forces and means available to society and its institutions, need – only for other aspects of life – and well-off citizens, for example, in social protection in case of illness and need to seek medical help. Even more or less wealthy entrepreneurs need social protection, which, as is known, requires protection from bureaucratic arbitrariness, and from unscrupulous partners, and even direct assistance, support from power-management structures in business development, which is an integral part of the social protection. Finally, in general, all citizens need social protection against criminal encroachment or pollution of the natural environment.

All manifestations of social protection represent the implementation of certain aspects of social policy. Consequently, the social protection of citizens can be considered an essential sign of social policy. Improving the living conditions of people, which is primarily aimed at social policy, means strengthening the social protection of the population, both in general and certain categories of it.

Literature

1. Vashchenko N. M. Social management/ N. M. Vashchenko. – k.: NISI, 2015. – 214 p.

Дегтяр Артем Сергійович
*аспірант кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності
КНУ імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД НЕМАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У сучасному розвинутому світі кожне підприємство прагне досягти успіху у своїй діяльності. Саме мотивація праці є однією із його складових. Цій темі присвячено багато наукових праць, набутий багаторічний досвід в практиці нашої країни та за кордоном. Проте, й сьогодні ця проблема залишається не менш актуальною.

За останні роки спостерігається зростання інтересу до проблем управління і мотивації персоналу, з'являються більш вдосконалені методи, які мали б сприяти підвищенню результативності праці. Але не зважаючи на це, на сучасному етапі розвитку економіки України ще не сформований злагоджено діючий механізм ефективної мотивації праці. Переглянути систему мотивації та приділити більшу увагу її проблемам змушують такі фактори як спад виробництва, інертність у проведенні структурної перебудови економіки та незацікавленість персоналу в результаті праці.

Проблема пошуку ефективних мотиваційних інструментів набула особливої актуальності що до персоналу українських підприємств. Системи мотивації та стимулювання праці в промисловості являють собою практично застарілу систему, де в основі використовується лише матеріальний принцип стимулювання, який у свою чергу є недосконалим. На багатьох підприємствах працівники не мотивовані до праці, таким чином це знижує загальний рівень конкурентоспроможності підприємств.

В останні десятиліття відбулися зміни в управлінні підприємствами, в результаті яких «людський чинник» почали розглядати як основний фактор досягнення довгострокового успіху. Висококваліфікований, правильно організований персонал визначає долю будь-якого підприємства. Створюючи концепцію мотивації на підприємстві, потрібно визначитися з об'єктами застосування певних видів матеріального і морального стимулювання. Окремі їх види можуть застосовуватись до всіх категорій співробітників, деякі — до керівного персоналу [3, с. 22].

Кожне підприємство самостійно обирає для себе найбільш прийнятне поєднання матеріального та соціально-психологічного стимулювання працівників для досягнення цілей. Від успішності цього рішення залежить швидкість та можливість досягнення поставлених цілей, а також ефективність роботи як окремих працівників, так і підприємства в цілому.

В Україні історично так склалося, що досить багатьох людей працюють не для отримання грошової вигоди, а з цілей патріотизму та значущості їх праці. Вони відсувають на друге місце матеріальний чинник, з такими людьми ми стикаємося постійно в колі вчителів, лікарів, науковців та інших фахівців професій інтелектуальної та творчої сфери діяльності. Цей факт підкреслює значення нематеріального стимулювання в Україні і передбачає необхідність індивідуального підходу до співробітників при розробці та впровадженні системи нематеріального стимулювання. Систему стимулювання персоналу не можна назвати ефективною, якщо вона заснована тільки на роботі матеріальних чинників (такі як зарплата, премії, бонуси) і не включає нематеріальні стимули [1, с. 529]. Традиційно вважається, що матеріальні стимули залучають працівників в організацію, а нематеріальні — утримують в ній. Для організації «нематеріальні» не означає «безкоштовні». Наприклад, соціальні пільги частіше приписують до нематеріального стимулювання, оскільки співробітник не отримує готівку, але організація витрачає кошти на (додаткове пенсійне забезпечення, медична страховка, оплата проїзду, обідів, мобільного зв'язку і т.д.). Додаткових витрат вимагають і такі види стимулювання, як, наприклад, корпоративні заходи [2, с. 196].

Існують дійсно нематеріальні стимули — це будь-які види заохочень: усна похвала співробітника в присутності його колег, конкурс «Кращий працівник», нагородження грамотами і відмінними знаками. Організація для підтримки і розвитку ефективної системи мотивування працівників, може використовувати такі види стимулювання (розташовано у порядку спадання пріоритетів) [4–5]:

- 1) навчання (тренінги, програми підвищення кваліфікації);
- 2) можливість самореалізації і творчості (надати свободу дій і прийняття рішень);
- 3) стабільність і престиж (репутація та популярність самої компанії);
- 4) умови праці (робоче місце, організація простору в офісі);
- 5) приваблива назва посади;
- 6) фіксація досягнень (приватне увага і заохочення з боку начальства);
- 7) участь у прийнятті рішень (почуття причетності самого працівника до вироблення рішень, наприклад опитування, «голосування» тощо);

Перший метод найбільш популярний, тому що підприємство фактично інвестує у свій інтелектуальний капітал і стимулює співробітни-

ків. Можливість самореалізації і творчості — найменш затратний метод і достатньо ефективний, тому він на другому місці. Компанія повинна працювати над своїм іміджем, щоб вона могла конкурувати за ефективну робочу силу, а якщо вона конкурентоспроможна на ринку людських ресурсів, то її мотивація працюючих буде на рівні, конкурувати вона може стабільністю, та наданням сприятливих умов праці. Для деяких людей приваблива назва також має велике значення, а для підприємства не проблема змінити назву, тому, це не дуже затратний метод. Фіксація досягнень, як і участь у прийнятті рішень, не є дуже затратними методами, але є доволі ефективними, тому вони на 6–7 місці.

Сьогодні стало модно використовувати такий вид стимулювання співробітників як стимулювання вільним часом. Наприклад, співробітнику можуть бути надані додаткові вихідні дні, зменшена тривалість робочого дня за рахунок високої продуктивності праці, встановлений гнучкий графік роботи, призначати відпустку у зручний для співробітника час.

З метою підвищення ефективності мотиваційних заходів керівникам підприємств необхідно дотримуватись певних правил: розвивати і підтримувати почуття самоповаги у працівників, надавати їм більше можливостей відчуття самостійності і контролю ситуації, заохочення за досягнення проміжних цілей, прояв постійної уваги з боку керівництва, підтримання розумної внутрішньої конкуренції та надання можливості співробітникам відчувати себе переможцями [5, с. 211].

Важливо також проявляти інтерес до зовнішніх інтересів та хобі, навчити підлеглих вимірювати рівень успішності проведеної роботи, посилювати взаємодію в колективі та мотивувати знаннями, регулярно перевіряти задоволеність персоналу своєю роботою, проводити неформальні бесіди та відкриті зустрічі, налагодити збір відгуків і пропозицій. Керівництву необхідно розуміти, що саме змушує людей працювати, чого вони потребують і чому вибирають той чи інший спосіб дій.

Таким чином, стимулювання персоналу є одним з основних засобів забезпечення вигідного використання ресурсів, одержання максимального зворотного зв'язку від використання наявних трудових ресурсів, що дозволить збільшити сукупну результативність і прибутковість діяльності організації.

Досить важливе значення серед нематеріальних стимулів працівників у діяльності підприємств України відіграють моральне заохочення до праці, залучення персоналу до участі в управлінні підприємством, через особистий приклад керівника, формальне та неформальне спілкування, професійне і кар'єрне зростання, справедливість оцінки керівником результатів праці підлеглого, соціальний розвиток колективу та формування корпоративної культури, збагачення змістовності праці та можливість

новаторства, а також покращення естетичних умов праці і формування творчої атмосфери в колективі.

Крім того, вирішальну роль відіграють такі чинники як графіки черговості відпусток, можливість пройти навчальний курс з підвищення кваліфікації чи стажування за кордоном, розробка і впровадження заходів політики диференційного стимулювання.

Література

1. Заяц В.В. Стимулювання і мотивація праці / В.В. Заяц, О.М. Гордієнко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4–2016. — С. 526–536.
2. Єськов О.Л. Система мотивації персоналу, орієнтована на цілі та результати його роботи / О.Л. Єськов, Н.Д. Дарченко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2016. — №2. — С. 194–198.
3. Іванченко Г.В. Особливості використання нематеріальних стимулів на вітчизняних підприємствах / Г.В. Іванченко // Економіст. — 2016. — № 3. — С. 21–23.
4. Музиченко-Козловський А.В. Основні елементи механізму мотивування працівників / А.В. Музиченко-Козловський, А.В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України. — 2016. — Вип. 21.6. — С. 361–367.
5. Мягких І.М. Перспективні напрями мотивації як засобу підвищення ефективності праці в ринкових умовах України. / І.М. Мягких // Актуальні проблеми економіки — №9. — 2016. — С. 210–211.

Мостова Юлія Богданівна
Крайник Владислав Вікторович
студенти IV курсу факультету Фінанси і кредит
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна

Науковий керівник:
Заволока Л. О.
к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
суб'єктів господарювання та страхування
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна

СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЕФЕКТИВНА УМОВА ПЕРСПЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КОМПАНІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Перехід до ринкової економіки поставив ряд принципово нових завдань, у тому числі найважливіше — максимально ефективно використання кадрового потенціалу страхової компанії. Динамічний розвиток та значний потенціал страхового ринку України, зростаюча конкуренція серед страховиків обумовлюють створення та застосування ефективної системи управління діяльністю страхових компаній.

Страховий менеджмент — це система управління у сфері страхової діяльності, складовими якого є: планування, організація, мотивація, контроль, мистецтво спілкування, визначення мети й мотивації її досягнення [5]. Управління персоналом — це специфічний вид управлінської діяльності, об'єктом якої є колектив працівників — персонал. Управління персоналом також означає цілеспрямований вплив на людину як носія здатності до праці з одержанням якнайбільшого результату від його діяльності [4].

Критерієм ефективності управління страховою компанією є досягнення та збереження нею фінансової стабільності в умовах динамічного розвитку страхового ринку України та змін на фінансовому ринку [1].

За останні роки український страховий ринок розвивався стрімкими темпами, про що свідчать статистичні дані Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. Якість функціонування вітчизняного страхового ринку яскраво виявила політична криза у 2013–2014 роках.

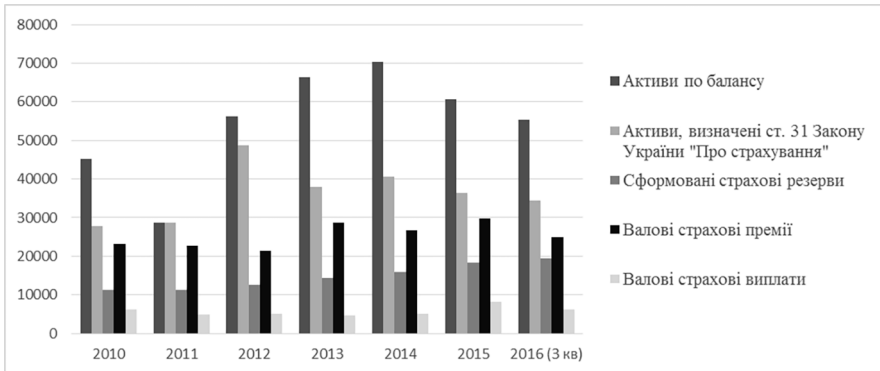

Рис. 1. Динаміка розвитку страхового ринку України у 2010–2016 роках (в млн грн.) [3]

Бачимо, що страхові організації мають підвищену чутливість до впливу зовнішніх чинників та неефективний менеджмент, який не забезпечив фінансової стійкості страховим компаніям.

Також, на сьогоднішній день, найбільш відчутними для сучасного страхового ринку є ризики, спричинені такими чинниками, як: зміна курсу валют, відсоткових ставок та вартості нерухомості, недостатність страхових премій і страхових резервів, катастрофічні збитки, помилки персоналу, недосконале законодавство та ін. [6].

Для забезпечення фінансової надійності страхових компаній необхідно розробити систему тактичного менеджменту, що дасть змогу комплексно вирішити описані вище базові проблеми управління нею та враховуватиме зовнішні впливи.

Проаналізувавши сучасний стан страхового ринку України, можна зробити висновок, що для успішного управління страховою компанією потрібно звернути увагу на пріоритетні механізми розвитку страхового менеджменту в Україні, а саме:

- 1) розробка стратегії з питань формування кваліфікованого персоналу;
- 2) розподіл персоналу та моніторинг зайнятості;
- 3) прозорі та ефективні комунікації між різними підрозділами компанії;
- 4) регулювання оплати праці страхових компаній, а саме забезпечення реального змісту заробітної плати та базування заробітної плати на результатах індивідуальної праці й ефективності роботи відповідного структурного підрозділу;
- 5) термінова зміна страхового законодавства відповідно до сучасних європейських вимог (директива 2009/138/ЄС та інші) [2];

- 6) введення податкових пільг, лізингових та аналогічних контрактів щодо розвитку інновацій, в т.ч. сучасних ІТ — систем;
- 7) розвиток банківсько-страхової інтеграції як моделі взаємовигідного розвитку бізнесу;
- 8) розвиток інструментів антикризового менеджменту;
- 9) створення гарантійних фондів по видам страхування для підвищення іміджу надійних страхових компаній.

Література

1. Антонюк А. А. Проблеми управління персоналом на підприємствах страхування та шляхи їх вирішення / А. А. Антонюк // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. — 2014. — № 1. — С. 53–57.
2. Бігдаш В. Д. Страховий менеджмент в Україні: стан, стратегії та тенденції розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_11_29/4_bigdash.htm
3. Державний комітет статистики України: [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Луцик Т. Р. Управління персоналом в системі операційного менеджменту [Електронний ресурс] / Т. Р. Луцик, С. П. Ігнатенко // Економіка і регіон. — 2012. — № 3. — С. 189–193. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_3_36
5. Налукова Н. Теоретико-прагматичні аспекти визначення сутності страхового менеджменту / Н. Налукова // Світ фінансів. — 2012. — Вип. 1. — С. 139–149.
6. Скрипова О. С. Актуальні проблеми менеджменту страхової компанії // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ech/2012_1-2/2012_01_02/46_49.pdf

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук

доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій

Львівський університет бізнесу та права

м. Львів, Україна

Крамар Маріан Олегович

здобувач вищої освіти освітнього ступеня бакалавра

Львівський національний університет ім. Івана Франка

м. Львів, Україна

ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасна теорія та практика ведення бізнесу в Україні доводить, що від результатів оцінки вартості компанії залежать не тільки інтереси його власників, але і подальший її розвиток.

Так, під оцінкою бізнесу слід розуміти процес встановлення вартості компанії (підприємства) як певного майнового комплексу, який здатний забезпечити отримання прибутку власникам. Даний вид оцінки передбачає визначення вартості усіх активів підприємства, в тому числі вартості нерухомого майна, вартості машин й устаткування, вартості складських запасів, вартості фінансових вкладень чи вартості нематеріальних активів. Поряд з тим з'ясовано, що оцінка бізнесу також передбачає оцінювання рівня ефективності функціонування компанії, її минулих, дійсних й майбутніх доходів, а також визначення конкурентних переваг і перспектив подальшого розвитку [1].

У контексті цього постає питання: для чого все ж таки потрібна оцінка вартості бізнесу?

На аналізі літературного джерела [1] з'ясовано, що оцінка вартості бізнесу проводиться з метою: продажу підприємства (бізнесу); продажу частини бізнесу; реорганізації чи ліквідації підприємства; купівлі чи продажу акцій підприємства на ринку цінних паперів; купівлі чи продажу частки у статутному капіталі підприємства; передачі підприємства у оренду; розроблення та реалізації інвестиційного проекту щодо розвитку підприємства; одержання кредиту під заставу майна підприємства (іпотеки); страхування майна підприємства; переоцінювання основних фондів; визначення податкової бази, необхідної для обчислення податку на майно підприємства [1] (за інформацією Експертно-оціночної фірми «Counterpart»).

Водночас експерти Українського агентства фінансового розвитку І. Телятніков та В. Олейніков [2] наголошують на тому, що вартість бізнесу можна визначити за допомогою таких трьох підходів, як витратний підхід, дохідний підхід та порівняльний підхід. Тут варто зауважити, що подані підходи до оцінки вартості бізнесу передбачають використання методу дисконтування, суть якого полягає у приведення майбутньої вартості бізнесу до теперішнього моменту часу із використанням відповідної дисконтної ставки [2].

Щодо змісту цих підходів, то відповідно до інформації на сайті компанії «BGT consulting» [3] можна стверджувати, що за витратним підходом вартість бізнесу визначається сумою ринкової вартості активів, що задіяні у бізнесі. Згідно дохідного (прибуткового) підходу вартість бізнесу визначається обсягом (величиною) потоків та вигод, що одержуються підприємством. Натомість, порівняльний підхід передбачає проведення оцінки вартості бізнесу у відповідності до ринкової вартості бізнесу аналогічних компаній – об'єктів порівняння [3].

Поряд з тим, І. Телятніков та В. Олейніков [2] дотримуються думки, що: 1) витратний підхід передбачає використання методу чистих активів; 2) ключовими методами оцінки дохідного підходу є: моделі постійного росту FCFE та FCFF, модель Гордона GGM, модель економічної доданої вартості Б. Стюарта (EVA), двофазні моделі дисконтування дивідендів, модель грошового потоку – рентабельності інвестованого капіталу (CFROI чи CVA) та модель ринкової доданої вартості (MVA); 3) до числа методів порівняльного підходу відносять лінійно-регресійний аналіз, кластерний аналіз, метод мультиплікаторів та нейронні мережі [2].

Крім цього, виходячи із досвіду керівників ТзОВ «Компанія «Про-Консалтинг» [4], що спеціалізується на наданні послуг із оцінки вартості бізнесу, доцільно також відмітити, що проведення оцінки вартості підприємства (бізнесу) включає [4]:

1) аналіз інформації про підприємство (зокрема про історію розвитку, вид діяльності, цілі та завдання, структуру акціонерного капіталу, кадровий потенціал, систему управління, взаємовідносини із клієнтами, конкурентні переваги, фінансовий стан, сильні і слабкі сторони діяльності, можливості та загрози функціонування);

2) аналіз цільового ринку (включає аналіз особливостей та тенденцій розвитку, дослідження конкурентного середовища, прогнози розвитку);

3) аналіз стратегії підприємства з урахуванням необхідних ресурсів та їх характеристикою;

4) оцінювання вартості бізнесу (із використанням витратного, дохідного (прибуткового) та ринкового (порівняльного) підходів);

5) формування висновків стосовно вартості компанії за результатами проведеної оцінки.

Таким чином, об'єктивна оцінка вартості бізнесу дозволить [4]: 1) встановити реальну вартість підприємства при прийнятті рішення, зокрема при його продажі або реструктуризації; 2) оцінити рівень привабливості інвестування в поточний бізнес з позиції потенційного інвестора; 3) побудувати власнику ефективну та результативну систему управління підприємством.

Література

1. Оцінка бізнесу / Експертно-оціночна фірма «Counterpart» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.counterpart.org.ua/ots-nka-b-znesu.html>.
2. Телятніков І. Експрес-оцінка вартості бізнесу / І. Телятніков, В. Олейніков // Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/054.htm.
3. Оцінка бізнесу, оцінка вартості бізнесу, оцінка бізнесу підприємства, методи оцінки бізнесу, оцінка вартості бізнесу підприємства / Офіційний сайт компанії «BGT consulting» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ocenkabgt.com.ua/ua/otsinka-biznesu.html>.
4. Оцінка бізнесу / Офіційний сайт ТзОВ «Компанія «Про-Консалтинг» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pro-consulting.ua/ua/services/122-ocenska-biznesa.html>.

Секція 5. ТОРГІВЛЯ І ЛАНЦЮГ ПОСТАВОК

Ополінська Вікторія Валентинівна
*аспірантка кафедри обліково-аналітичних баз знань
Університет ДФС України
м. Ірпінь, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Стрімке поширення і розвиток інформаційних технологій в поєднанні з новим етапом розвитку економічних відносин сприяють активному поширенню електронної торгівлі. Переваги, які надають нові інформаційні технології щодо форм і способів ведення бізнесу, здійснення продажів і здійснення покупок, привертають все більше число учасників економічних відносин.

Активне використання інформаційних технологій, яке спостерігається в Україні в останні роки, а також збільшення обсягу інвестицій в Інтернет призводять до швидкого розвитку систем електронної торгівлі, функціональні можливості яких постійно розширюються і ускладнюються [4]. Використання інтернет-технологій у розвитку електронної торгівлі підвищує ефективність і вносить суттєві корективи в організацію торгівлі товарами і послугами. Електронна торгівля — найдинамічніша сфера інтернет-економіки, що потребує особливі підходи для її вивчення.

За останні роки опубліковано чимало робіт присвячених економічним аспектам функціонування підприємств в середовищі Інтернет. До їх числа відносяться публікації К. Коллі, К. Пейтел. Специфічні проблеми, пов'язані з розвитком інтернет-комерції і інтернет-торгівлі висвітлені в роботах таких авторів як Т. Хоффман, А. Саммер, М. Мак-Нілл, а також у вітчизняних, зокрема, Н. Борецько Т. Затонацької, В. Плєскач та інших. Проте, цілий ряд проблем розвитку інтернет-торгівлі і багато її аспектів продовжують залишатися не дослідженими.

Метою роботи є дослідження особливостей електронної торгівлі в умовах існування української інтернет-економіки.

Виклад основного матеріалу. Інтернет-економіка трактується найчастіше як мережева системно організована просторова структура взаємовідносин між економічними суб'єктами. Вона включає в себе індустрію

створення і використання нових інформаційних технологій та продуктів, телекомунікаційні послуги, електронний бізнес, електронну комерцію, електронні ринки, телебанкінг й інші складові компоненти [4]. Тому інтернет-економіку слід розглядати як сукупність економічних зв'язків, що складаються в процесі створення, розподілу і використання галузевих ресурсів, що утворюють його матеріальну та «віртуальну» базу.

Електронна торгівля являє собою складовий компонент інтернет-економіки, безперервну оптимізацію товарів і послуг певної організації, а також виробничих зв'язків за рахунок застосування цифрових технологій і використання Інтернет як первинного засобу комунікації [4].

У спеціальній економічній літературі поняття електронна торгівля має багато авторських та декілька офіційних визначень. Американські вчені А. Саммер та Гр. Дункан у своїй роботі «Електронна комерція» [6] розмежовують поняття електронна комерція та електронна торгівля, зазначаючи, що друга є лише категорією першої, що обмежується безпосередньо операцією купівлі-продажу. Так, у Законі України «Про електронну комерцію» [1] терміни «електронна комерція» та «електронна торгівля» вживаються у різних значеннях:

1) електронна комерція — відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру;

2) електронна торгівля — господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Тому слід розрізняти поняття «електронна комерція» та «електронна торгівля».

«Електронна торгівля — це торгівля через мережу Інтернет за допомогою комп'ютерів покупця і продавця товарів» [3]. Серед вітчизняних вчених панують визначення електронної торгівлі, як виду бізнес-активності, в якій комерційна взаємодія суб'єктів бізнесу здійснюється за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. На нашу думку, не обов'язково розглядати електронну торгівлю тільки як торгівлю за допомогою комп'ютера, а вважати електронну торгівлю як торгівлю, яка здійснюється через мережу Інтернет за допомогою різних пристроїв.

Отже, електронна торгівля, на відміну від електронної комерції, охоплює не весь процес товарно-грошового обміну, а являє собою використання Інтернет як середовище для проведення операцій купівлі-продажу товарів і послуг, починаючи з реклами продукту і закінчуючи власне угодою купівлі-продажу.

Особливості електронної торгівлі в умовах розвитку інтернет-еконіміки слід пов'язувати з розвитком інтернет-технологій в країні. Адже в своєму розвитку, одні країни значно просунулись вперед, частина їх наздоганяє, а інші просуваються повільно. Згідно з опублікованим Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) Глобальним звітом про розвиток інформаційних технологій-2016 (The Global Information Technology Report) [7], Україна за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій суттєво поступається країнам СНД і Східної Європи.

Оскільки в Україні відсутнє належне правове забезпечення, це спонукає учасників електронної торгівлі до шахрайства та безвідповідальних дій у даній сфері. На нашу думку, не сприяє розвитку електронної торгівлі в нашій країні низька ефективність судової системи та проблеми із захистом інтелектуальної власності. Також, на відміну від Європейського офісу зі статистики Євростат (Eurostat), Державна служба статистики України не враховує ключові показники, пов'язані з електронною торгівлею.

Висновок. Впродовж останніх років в Україні спостерігається інтенсивне зростання інтернет-торгівлі за допомогою різних гаджетів (телефони, планшетні комп'ютери тощо). Однак серед головних проблем подальшого розвитку електронної торгівлі в Україні є відсутність необхідного законодавчого регулювання її діяльності. На сьогодні головним завданням держави залишається адаптація законодавчої бази до світових стандартів з метою підвищення ефективності електронної торгівлі в умовах розвитку інтернет-еконіміки. Відтак ці правила Україні необхідно напрацьовувати та впроваджувати, у чому і вбачаємо перспективу наших подальших досліджень.

Література

1. Закон України «Про електронну комерцію» (Відомості Верховної Ради, 2015, № 45, ст. 410) від 3 вересня 2015 року № 675-VIII
2. Апопій В. В., Міщук І. П. Організація торгівлі/Підручник 3-тє вид. / за редакцією Апопій В. В. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 632 с.
3. Балабанов И. Т. Электронная коммерция: учеб. пособие. — СПб., 2001. — 335 с.
4. Одарченко А. М., Сподар К. В. Особливості електронної комерції та перспективи її розвитку в Україні / Бізнес Інформ. — 2015. — № 1. — С. 342–346.
5. Трубін І. О. Правові засади функціонування електронних грошей у сфері електронної комерції: монографія / І. О. Трубін. — К.: Алерта, 2013. — 136с.
6. Summer A., Dunkan Gr. E-Commerce / NYH Publishing. — 1999. — 263 p.
7. The Global Information Technology Report-2016. URL: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/>

Секція 6.

ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА

Пурик О. В.

Студентка

*Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Мета — аналіз сучасного стану та проблем здійснення фінансових інвестицій в Україні.

Завдання — охарактеризувати та визначити сучасний стан та проблеми фінансових інвестицій в Україні.

Об'єкт дослідження — стан фінансових інвестицій в Україні.

Предмет дослідження — оцінка рівня фінансового інвестування в Україні.

Методи дослідження — порівняння, спостереження, аналізу, синтезу. Засоби дослідження — праці вчених з теорії та практики інвестування, чинні законодавчі акти, які регламентують процес фінансового інвестування.

Наукова новизна — визначення сучасних проблем фінансових інвестицій та шляхів їх подолання з урахуванням сучасних тенденцій у розвитку фінансового ринку в Україні.

Практичне значення — визначення та аналіз шляхів подолання проблем фінансових інвестицій в Україні.

Ринок фінансових інвестицій є ринком, на якому відбувається обмін фінансовими ресурсами, надання кредиту та мобілізація капіталу. Об'єктивною підставою функціонування ринку інвестицій є невідповідність потреби в фінансових ресурсах з наявністю джерел задоволення цієї потреби.

Ринок фінансових інвестицій є одним з механізмів забезпечення конкурентоспроможності економіки країни, оскільки розподіл фінансових ресурсів на цьому ринку відбувається на конкурентній основі, що дозволяє спрямувати інвестиційні потоки у найбільш привабливі сегменти економіки і тим самим сприяти економічному зростанню [5].

Під інструментами фінансового ринку слід розуміти засіб інвестування, що передбачає застосування права (в тому числі договірного) його

власника на отримання за певних умов грошових коштів (або інших фінансових активів) від реалізації такого засобу.

Аналіз інвестиційного середовища, інвестиційного клімату та стан правової бази здійснення інвестиційної діяльності дають підстави виділити негативні характеристики в інвестиційній сфері України: неефективна інвестиційна політика держави, про що свідчить тривалий процес «проїдання» основного капіталу та небажання багатьох суб'єктів господарювання працювати в легальному секторі; невідповідність діючої амортизаційної політики вимогам часу; недосконалість законодавчо-нормативної бази щодо інвестиційної сфери; несприятливий інвестиційний клімат; правова нестабільність, низька ефективність господарювання, корупція, неадекватний податковий тиск на товаровиробника; невисока культура супроводження інвестиційного процесу; відсутність розвинутої інфраструктури інвестиційного ринку; відсутність програми налагодження ефективного співробітництва зі стратегічним іноземним інвестором [4].

Підсумовуючи вище зазначені негативні характеристики в інвестиційній сфері України, на мою думку, до головних проблем розвитку ринку фінансових інвестицій в Україні можна віднести наступні:

- відсутність системи гарантування вкладів фізичних осіб в ІСІ;
- значний рівень недовіри населення як до фінансово-кредитної системи в цілому, так і до НФУ зокрема, викликаний цілою низкою фінансових «обвалів» та махінацій за роки незалежності України;
- нерозвиненість регіональної мережі переважної більшості компаній з управління активами (КУА) та інформаційного висвітлення їх діяльності у суспільстві
- обтяжливість податкового законодавства, наслідком чого стало використання ІСІ тінювих схемах;
- відсутність достатнього асортименту сучасних високодохідних фінансових інструментів [3].

Отже, наявність низки проблем у сфері здійснення та управління фінансовими інвестиціями зумовлює необхідність пошуку напрямків їх вирішення.

В цілому, активізації здійснення фінансового інвестування та підвищення ефективності управління ними має сприяти стабільний розвиток ринку цінних паперів, створення сприятливого інвестиційного клімату у країні та якісне державне регулювання інвестиційної сфери.

Для досягнення цієї мети, на мою думку, слід вжити низку заходів:

- захистити права та інтереси інвесторів через прийняття відповідних нормативно-правових актів;
- зосередити торгівлю цінними паперами на організованому ринку та забезпечити його прозорість;

- сприяти запровадженню нових фінансових інструментів на фондовому ринку та поліпшенню їх інвестиційних характеристик;
- забезпечити відкритість інформації суб'єктів ринку цінних паперів з метою отримання інвесторами надійних даних щодо об'єктів інвестування й вартість цінних паперів для ефективного розподілу капіталу.

Отже, з огляду на вищесказане, можна стверджувати, що перспективи розвитку фінансових інвестицій в Україні будуть пов'язані з вирішенням наступних трьох завдань: забезпечення стабільності ринку фінансових інвестицій; інформаційна прозорість ринку інвестицій; впровадження механізму захисту інтересів інвесторів. Також, необхідним буде досягнення оптимального поєднання трьох основних критеріїв якості фінансового нагляду з боку держави — ефективності, економічності та дотримання ринкових принципів.

Таким чином, для того, щоб вітчизняний ринок фінансових інвестицій зміг виконувати функцію інструменту перетоку інвестиційного капіталу, він повинен набути основних ознак ринку, тобто стати більш містким, ліквідним та масовим. Це зумовить перетворення управління фінансовими інвестиціями суб'єктами інвестування у важливу складову їх інвестиційної діяльності, адже інвестиції у фінансові активи для будь-якого суб'єкта господарювання є ефективним інструментом реструктурування його коштів.

Список літератури

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (Електронний ресурс) — Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/>
2. Яцюк Г. В. Модернізація торгівельної інфраструктури ринку цінних паперів / Г. В. Яцюк // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку: зб. тез Всеукр. наук. — практ. конф. — К.: Криниця, 2013 — С. 170–172.
3. Николишин І. Ю. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі / Николишин І. Ю. — «Young scientist» — 2014. — № 7. — С. 53–55
4. Гатеж С. А. Проблеми формування та перспективи розвитку інвестиційного ринку в Україні / С. А. Гатеж, Ю. В. Шмагіна — (Електронний ресурс) — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm.
5. Москвін С. Інвестиційний ринок України: передумови та проблеми формування у контексті світової фінансової кризи / С. Москвін // Фінансовий ринок України — 2013 — № 3 — С. 8–12
6. Проблеми функціонування інвестиційного ринку та шляхи їх вирішення «Наукове товариство Івана Кушніра.
7. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційного ринку України «Наукове товариство Івана Кушніра.
8. «Ринок фінансових послуг в Україні». Универсальная.

Скочко Ж. В.

Студентка

*Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

Мета — аналіз особливостей оцінки та напрями підвищення рівня фінансової стійкості підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання в Україні.

Завдання — охарактеризувати фактори впливу, умови оцінки та напрями підвищення ефективності рівня фінансової стійкості підприємства в умовах ринкової економіки України.

Об'єкт дослідження — показники оцінки та стан фінансової стійкості підприємства.

Предмет дослідження — оцінка рівня фінансової стійкості підприємства.

Методи дослідження — порівняння, спостереження, аналізу, синтезу.

Засоби дослідження — праці вчених з теорії та практики фінансового менеджменту, чинні законодавчі та нормативно-правові акти.

Наукова новизна — визначення сучасних факторів впливу та шляхи підвищення рівня фінансової стійкості з урахуванням сучасних тенденцій у розвитку господарюючих суб'єктів в Україні.

Практичне значення — визначення та аналіз шляхів підвищення рівня фінансової стійкості та надійності підприємств в Україні.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє визначити сутність поняття фінансової стійкості підприємств як певної складової фінансової безпеки, яка полягає у наявності певного рівня фінансового міцності, що характеризується показниками: рівнем фінансової незалежності та збалансованості, якістю використання фінансових інструментів, технології та послуг; стійкістю до фінансових загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами власних фінансових ресурсів; спрямованістю на ефективний та сталий розвиток [2, с. 83].

Треба зауважити, що небезпеки та загрози, які впливають на фінансову стійкість, можна поділити на зовнішні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні (які безпосередньо залежать від діяльності підприємства), а також на існуючі та можливі.

До зовнішніх факторів, які впливають на рівень фінансового стійкості підприємства, відносять економічні, правові, ринкові, технологічні та технічні, географічні, соціально-культурні, міжнародні.

Внутрішні фактори впливу на рівень фінансової стійкості це: кадровий потенціал, засоби праці, інформаційне забезпечення прийняття рішень, системні фактори.

Таким чином, функціонування підприємств та формування їх фінансової стійкості повністю залежить від сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, та інших джерел, що впливають на систему управління фінансовою стійкістю. Важливість визначення факторів впливу дає змогу підприємствам адаптуватись до постійної зміни середовища та успішно виживати в умовах конкуренції, при цьому процес адаптації потребує здатності до розвитку, трансформації елементів господарської діяльності та системи управління в такому напрямку, який забезпечує фінансову безпеку.

Стан рівня фінансової стійкості кожного підприємства можна оцінити за допомогою системи певних показників, до яких відносяться:

- фінансові коефіцієнти;
- стан дебіторської і кредиторської заборгованості;
- темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів.

Процес забезпечення нормального рівня фінансової стійкості базується на відповідному механізмі його управлінням, під яким розглядають сукупність станів та процесів, з яких складається управління щодо протидії небезпекам, загрозам та ризикам [5, с. 71].

Загальна стратегія управління рівнем фінансової стійкості підприємства та її зміцнення в умовах нестабільного існування повинна включати наступні складові:

- стратегія випереджаючої протидії, яка обумовлена наявністю на підприємстві сучасних інформаційних ресурсів, високопродуктивних технологій, кваліфікованих спеціалістів, достатньої кількості усіх видів ресурсів, конкурентоспроможної продукції.
- стратегія адекватної відповіді загрозам, яка полягає в прийнятті керівництвом підприємства рішень, спрямованих на нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх постійно виникаючих погроз, на основі фінансового аналізу та зовнішнього середовища підприємства.
- стратегія захисту, яка припускає забезпечення захисту інформації і майна підприємства, а також — безпеки персоналу
- моніторинг ризиків та загроз, що проводиться з метою аналізу та систематизації ризиків підприємства для подальшого прийняття відповідних рішень.

В процесі реалізації вибраної стратегії управління фінансовою стійкістю підприємства необхідна взаємодія всіх учасників процесу управ-

ління, щоб їх зусилля були скоординованими і узгодженими, оскільки від цього залежить кінцевий результат та досягнення поставленої мети [4, с. 205].

Кожен з учасників процесу реалізації стратегії управління фінансовою стійкістю повинен чітко знати, хто яку роботу виконує і за що несе відповідальність, основні заходи з безпеки повинні бути відомі учасникам даного процесу і всім співробітникам підприємства, що дозволить вчасно виявити потенційні і реальні небезпеки та загрози, запобігти їх виникненню і негативному впливу на діяльність підприємства.

Таким чином, кожне сучасне підприємство повинно управляти фінансовими ризиками, котрі виникають через різні дестабілізуючі чинники. Для забезпечення фінансової безпеки та можливості передбачення ризиків повинна існувати певна система управління фінансовою безпекою підприємства в цілому, на кожному підприємстві важливим завданням є розробка дієвої стратегії управління фінансовою безпекою, яка характеризується тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її окремих складових.

Список літератури

1. Фінансова стійкість підприємств в економіці України: монографія / А. М. Поддєрьогін, Л. Ю. Наумова. — К.: КНЕУ. 2012. — 184 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / Бланк И. А. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. — 784 с.
3. Ермошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія / Ермошенко М. М., Горячева К. С. — К.: Національна академія управління, 2010. — 232 с.
4. Могиліна Л. А. Науково-методичні засади оцінювання рівня фінансової стійкості промислових підприємств України / Л. А. Могиліна // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 1. — С. 203–210.
5. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою та фінансовою стійкістю підприємств в Україні / О. Г. Череп, З. П. Урусова, А. А. Урусов // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». — 2012. — № 3(61). — С. 328–330.

Стець Максим Сергійович

Студент ДВНЗ

«Олександрійського політехнічного коледжу»

м. Олександрія, Україна

Науковий керівник та співавтор:

Дмитрієва Ю. С.

Викладач першої категорії юридичних дисциплін ДВНЗ

«Олександрійського політехнічного коледжу»

м. Олександрія, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Мета дослідження. Метою мого дослідження є аналіз стану засад інформаційної безпеки банківських установ, джерел основних загроз банківського сектору. Визначення основних шляхів політики управління інформаційною безпекою в Україні з метою досягнення максимальної якості та дієвості банківської системи.

Актуальність. Питання інформаційної безпеки в Україні є органічною складовою національної, тому її поглиблений аналіз формує базові знання та уявлення про національну безпеку, однією з складових якої — є забезпечення конфіденційності інформації різного рівня, яка обробляється в системі банківських установ. Вважаю, що поглибленого аналізу заслуговують наступні чинники, які впливають на розуміння стану та перспектив інформаційної безпеки банківських установ, а саме це: потужні кроки розвитку інформаційних технологій; всеохоплююча глобалізація інформаційного середовища; значення інформації у сучасному світі, як основного атрибуту, від якого в перспективі залежить загальна ефективність сучасної діяльності Банківської системи та життєдіяльності суспільства загалом; принциповість інформаційних технологій щодо змінення обсягів і важливості інформації, яка обертається в різноманітних технічних засобах її збереження, обробки та передачі; загальна комп'ютеризація основних сфер діяльності, що в свою чергу призводить до появи широкого спектру внутрішніх і зовнішніх загроз, різноманітних нетрадиційних каналів втрати інформації і несанкціонованого доступу до неї.

Слід зазначити, що дана тема хоч і є актуальною, але юристами — науковцями досліджується мало. Мною проаналізовані роботи вітчизняних фахівців, які досліджували окремі аспекти проблеми, доцільно

виокремити праці: В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський, О. І. Косілова, Микола Дмитренко, Я. Малік.

Основні результати дослідження. Під засадами інформаційної безпеки банківських установ потрібно розуміти нормативно-правове регулювання захисту всіх інформаційних ресурсів банківських установ, що регулюються нормами Закону України «Про банки і банківську діяльність», Законом України «Про інформацію» та Законом України «Про електронну комерцію».

Слід зазначити окремо, про стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні від 2013 року відповідно до якої вважаю за потрібне виділити пріоритети діяльності в галузі забезпечення інформаційної безпеки, що спрямовані на:

1) створенню захищених інформаційно-телекомунікаційних систем, запровадження сучасних захищених інформаційних технологій в інтересах державного управління;

2) створення ефективної системи виявлення та запобігання загрозам державних електронних інформаційних ресурсів, у тому числі щодо протидії розповсюдженню комп'ютерних вірусів, програмних і апаратних закладок, а також витоку інформації технічними каналами та за рахунок несанкціонованих дій;

3) забезпечення цілісності, доступності та конфіденційності інформаційних ресурсів України, які створюють умови для розвитку особи, стійкого функціонування суспільства і держави, захисту персональних даних та інформації, що перебуває у володінні фізичних, юридичних осіб та держави, від зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз, зокрема шляхом протидії комп'ютерним злочинам;

4) забезпечення безпеки інформаційно-телекомунікаційних систем органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інформаційно-телекомунікаційних систем, які функціонують в інтересах управління державою, задовольняють потреби оборони та безпеки держави, кредитно-банківських та інших сфер національної економіки, систем управління об'єктами критичної інфраструктури;

5) удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема кібернетичної безпеки національної критичної інфраструктури;

6) впровадження захищеного механізму ідентифікації учасників електронної взаємодії;

7) формування системи моніторингу безпеки інформаційних ресурсів та систем.

8) розвитку інформаційного суспільства в Україні. [1]

Потрібно зазначити, що в питаннях інформаційної безпеки банківських установ важливе місце займають і нормативні акти НБУ з питань організації і управління інформаційною безпекою.

Так, станом на 2017 рік Національним банком України затверджений План підготовки проєкту регуляторних актів, які розподілені за періодичністю виконання до кінця 2017 року. Вважаю, що запланована і виконана робота першого кварталу щодо урегулювання порядку погодження засобів криптографічного захисту інформації для використання в НБУ та банківській системі України, суттєво і перспективно підсилило роботу банківського сектору взагалі.

Крім цього пропоную звернути увагу, що політика інформаційної безпеки банків — це внутрішній нормативний документ, який описує та регламентує систему управління інформаційною безпекою банку. Політика складається у відповідності до вимог законодавства України та рекомендацій стандартів НБУ. Тому наступним кроком у другому кварталі 2017 року Національним банком України заплановане затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України» основною метою цільового прийняття якої є: урахування вимог та рекомендацій національних стандартів із питань інформаційної безпеки ДСТУ ISO/ 27001:2015 «Інформаційні технології. Методи захисту. Системи управління інформаційною безпекою. Вимоги (ISO/IEC27001:2013; Cor 1:2014, IDT)» та ДСТУ ISO/IEC27002:2015 «Інформаційні технології. Методи захисту. Звід практик щодо заходів інформаційної безпеки (ISO/IEC27002:2013; Cor 1:2014, IDT)», що вступають у дію з 01.01.2017, врегулювання порядку укладання та ведення договорів із питань забезпечення засобами захисту інформації Національного банку банківських та інших установ, які є безпосередніми учасниками системи електронних платежів та інформаційних задач Національного банку України, удосконалення порядку взаємодії цих установ із Національним банком України під час забезпечення засобами захисту інформації, впровадження нової апаратури захисту, що базується на апаратній платформі, для вдосконалення підходів до перевірок стану інформаційної безпеки організацій. [2, с. 1–2].

Також перспективним вважаю заплановану регуляторну політику НБУ до кінця року, щодо: удосконалення порядку відкриття та використання рахунків клієнтів банків; удосконалення порядку електронного документообігу при здійсненні документарних операцій та операцій з електронними грошима; удосконалення порядку ведення Реєстру аудиторських фірм, які мають право на проведення аудиторських перевірок банків, уточнення переліку документів, що подаються аудиторською фірмою для включення до Реєстру, та порядку прийняття рішень із питань ведення Реєстру; удосконалення та приведення у відповідність до вимог нормативно-правових актів, приміщень небанківських фінансових установ в Україні; приведення нормативно-правових актів НБУ у відповідність до поточних соціально-економічних умов та міжнародних

зобов'язань України; Удосконалення питань, пов'язаних із порядком проведення перевірок юридичних осіб, які отримали ліцензію НБУ на надання банкам послуг з інкасації, з питань організації та здійснення інкасацій коштів та перевезення валютних цінностей. [2, с. 3–4].

Кожен Банк в рамках даної політики під інформаційною безпекою передбачає забезпечення наступних характеристик інформації:

1) конфіденційність: надання доступу до інформації тільки тим, у кого є на це право;

2) цілісність: захист точності і повноти інформації і методів її обробки;

3) доступність: забезпечення доступу до інформації і пов'язаних з нею ресурсів авторизованими користувачами по мірі необхідності.

Так, як інформація є ресурсом, який, як і інші важливі бізнес-ресурси, має певну цінність для Банку, а, отже, потребує відповідного захисту. Інформаційна політика безпеки банків, якої притримується кожен Банк з метою підтримання належного захисту інформації та її забезпечення повинна відповідати принципам інформаційної безпеки. Загальноприйнятими принципами вважаються: цілісності — властивості захищеності, безпомилковості та повноти ресурсів СУІБ; конфіденційності — властивість інформації не ставати доступною та розкритою для несанкціонованих осіб, об'єктів або процесів; доступності — властивість доступності та можливості використання ресурсів СУІБ на вимогу санкціонованого об'єкта. Аналізуючи данні питання за працями науковців, а також враховуючи стрімкі рухи розвитку інформаційних технологій вважаю, що крім загально визначених принципів Банкам потрібно особливої уваги у своїй політиці приділити принципу «Спостережності» — властивість системи (автоматизованої, контролю доступу, моніторингу тощо) фіксувати діяльність ідентифікованих користувачів і процесів. Це в свою чергу підсилить захист інформації з обмеженим доступом, до якої відносяться відомості, що становлять банківську таємницю, персональні дані та іншу конфіденційну інформацію.

Вважаю за потрібне зазначити, що у ч. 3 ст. 12 Обмін інформацією та конфіденційність Закону України «Про Фінансову реструктуризацію» зазначено, що Боржник та залучені кредитори, спостережна рада, секретаріат, арбітражний комітет (арбітр) та інші особи, що залучаються до проведення процедури фінансової реструктуризації, зобов'язані не розголошувати дані, інформацію, документи та звіти, що пов'язані з процедурою фінансової реструктуризації та визначаються їх володільцями як конфіденційні. [3].

Це в свою чергу підкреслює те, що захист інформації клієнтів та захист Банківської інформації потрібно підсилити.

Крім цього вважаю, що Банки повинні постійно стимулювати своїх працівників приймати участь у Міжнародних Форумах «ІТ-інфраструктура та кібербезпека банківської системи», що присвячується питанням

банківського кібернавчання на яких фахівці та керівники служб інформаційної безпеки банків можуть попрактикуватись в реагуванні на кіберінциденти в форматі інтерактивної гри.

Отже, правильне тлумачення і розуміння норм фінансового законодавства, міжнародних стандартів, досвіду, своєчасне внесення змін до політики Банків враховуючи всі заплановані перспективи регуляторних політик НБУ, щодо СУІБ дасть можливість забезпечити належний захист інформації, що в свою чергу підсилить стабільність банківського сектору України в умовах бурхливих змін економічного і соціального розвитку держави.

Література

1. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні Схвалено Розпорядженням КМУ від 15 травня 2013 р. № 386-р [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>
2. План підготовки проєктів регуляторних актів Національного банку України на 2017 рік [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=37193
3. Закон України «Про фінансову реструктуризацію» Верховна Рада України; Закон від 14.06.2016 № 1414-VIII [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1414-19>

Секція 7. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Kinakh I.

student

*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine*

Scientific adviser:

Ivanets I.

*PhD in Economics, associate professor of
Department of Corporate Finance and Controlling
Kyiv, Ukraine*

“GREEN MORTGAGE BACKED SECURITY” AS AN INNOVATIVE TOOL FOR FINANCIAL MARKET: THREAT OR PROSPECT FOR HUMANITY

Capital markets have been a source of funding for green investments for a number of years, but until recently, financing was predominantly from equity. Private equity, venture capital, and government funding were the most accessible sources of capital when green technologies such as solar and wind were in early stages of development. More recently, as these technologies have been tested, proven, and refined, funders have naturally progressed along the capital structure towards public equity and debt financing to support growth and scale. At the same time, leading financial institutions have provided impetus for expanded green investing. Green mortgage-backed securities are an option to invest. As the US Energy Efficiency Mortgage Program explains, lower energy costs mean that building owners are more able to repay mortgages – and they are a better credit risk.

In 1994, the commercial mortgage-backed securities market was a \$50 billion industry. Today, the Commercial Mortgage Securities Association estimates the market at \$500 billion, making up 25 to 30 percent of the mortgage market.

This growing secondary market for commercial mortgages provides both liquidity and diversification for large commercial real estate investors, including insurance companies and large pension funds. The scale of that market is the reason that the Institute for Market Transformation to Sustainability (MTS) is promoting development mortgage-backed securities for green buildings [2].

We all remember the global collapse of the mortgage market in 2008 in the United States that was the starting point of the global financial crisis. Therefore, it resulted in adoption of regulations by which country tried to impose the financial market constraints similar to those of the Great Depression time. For example, according to the well-known Glass–Steagall legislation (Act) bankers were not allowed to carry out speculative activities by deposit money. Its prototype was the Dodd-Frank Act of 2010 [3]. However, today J. Trump has ordered to review this law for the sake of rolling back financial regulations, indicating that the discretion of the banking sector will enable them to more actively engage in speculative activities in the mortgage market.

Synthetic derivatives were immediately introduced to the financial markets. They had been widely used and as a result were one of the causes of the financial crisis of 2008–2010 years, namely bonds secured by mortgages (MBS – Mortgage Backed Security) (released about \$600 million. US Federal National Mortgage Association Fannie Mae). However, there is one rather considerable difference. Today it is not just a bond secured by mortgages, it is so-called green mortgage, because it must meet requirements of energy efficiency and be equipped with future payments.

Thus, there is still the question: green mortgage is threatening humanity and might end in such a crash, as in 2008, or is it still a financial instrument that will ensure sustainable development?

Since the Green Mortgage backed Security is a fairly new concept in the financial world there is no clear definition. This innovative financial instrument is a security backed by fixed income, mainly assured by a loan or other property taking into account both environmental and financial characteristics of the asset.

Considering the environmental dimension, following condition of obtaining a mortgage can be distinguished:

1. The presence of nationally recognized Green Building Certification.
2. Improvement and enhancement of property in order to reduce usage of energy and water.

If we consider the financial component, then this financial instrument is a way for banks to provide mortgages to their clients without worrying about the availability of assets to cover the loan. Since in this case the bank acts as a mediator between the owner of the house and investment market. Nevertheless, there is a high risk of default (non-payment), which can lead to a new “bubbles” that later can “burst”.

Another difference between the Green Mortgage Backed Security and normal Mortgage Backed Security (widely spread on the financial market up to the financial crisis of 2008–2010 years) is that banks will have the opportunity to trade not only with mortgage collateral but also with payments on this mortgage. Thought I think it will even double the risk.

However, Fannie Mae believes these types of green renovations could lower credit risk, increase property value, create higher quality and more durable housing while lowering energy and water use [1].

Speaking about the use of this innovative financial instrument in the financial market of Ukraine, worth noting that it does not bear any risks for us at the moment. Firstly, because of undeveloped financial market; secondly, the low level of using synthetic derivatives by Ukrainian banks and thirdly, Green Mortgage Backed Security is at the initial stage of development, so only few countries acquainted with this instrument and its use in practice.

List of references

1. Frank Chaparro “There’s a way to invest in a cleaner environment, and the market is booming” [Electronic resource] – Access mode: <http://www.businessinsider.com/green-bonds-taking-off-thanks-to-sovereigns-2017-3>.
2. An official web-site of Capital Markets Partnership [Electronic resource] – Access mode: <http://www.capitalmarketspartnership.com/about>.
3. JOSH CLARK How can mortgage-backed securities bring down the U.S. economy? [Electronic resource] – Access mode: <http://money.howstuffworks.com/mortgage-backed-security.htm>.

Tsimintia Kakhaber

*Doctor of Economics, Associated Professor
the Faculty of Economics and Business,
Sokhumi State University
Tbilisi, Georgia*

INDICATORS OF POSSIBILITY OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT IN GEORGIA

National economic security implies such a condition of the economic system during which protection of national interests, sustainability of economy and development is guaranteed even in the conditions of the existing and expected threats. It has a complicated structure and implies a high level of public accord for economic development, implementation of long-term national interests.

For Georgia, which presents a post-Socialist country with small, open economy, it is important to provide positive parameters of economic security.

The system of functional indicators of economic security is most frequently applied in order to characterize the country's economic security. This system includes: the indicators of possibility of the country's sustainable economic development; the indicators of social security; the indicators of financial security; the indicators of food security. At this time, 10, in our opinion, the most important indicators of the possibility of sustainable economic development – one of the components of the functional indicators – will be discussed and the experience of the post-Soviet countries, the values set by the “Copenhagen criteria” and elaborated by the Scientific Research Institute of Social-Economic and Regional Problems of Georgia will be applied to as the basis of defining their marginal values [1, p. 129–133; 2, p. 89–91; 3, P. 77].

The directions existing in social-economic development of Georgia also resulted in the indicators of possibility of sustainable economic development.

During their analysis, the positive change in almost all the indicators is obvious during the last ten years. At the same time, a number of the said indicators reached the better positions above the marginal benchmark.

It must be noted that **the growth rate of GDP (the average of the last four years)** was already 3.7% for 2002 instead of the envisaged maximum 3.1%, and for 2015 it was at the level of 4.3%. For 2007 the real growth rate of GDP reached 12.3% and the average of the last four years was 9.3%.

Even in the conditions of such a comparatively high rate of growth of GDP, reaching the desirable parameters of development is a long-term pro-

spective which is shown by the high index of slump in comparison with the market level of GDP (1990). In spite of the fact that the tendency of economic slump in Georgia lasted for 5 years, the GDP volume per capita fell down more than 60%. It must be noted that 3.1% growth rate of gross domestic product may be considered as a negative indicator for Georgia as in the conditions of the mentioned parameters a social-economic permutation cannot be carried out in the country. At the same time it shows the level below which significant undesirable processes will take place in economy.

Table 1

Indicators of Possibility of Sustainable Economic Development [4; 5; 6; 7; 8]

#	Names of indicators	Marginal value	Georgia				
			2002	2003	2005	2010	2015
1	The growth rate of GDP (the average of the last four years) (%)	3,1	3,7	6,5	8,0	4,9	4,3
2	Slump of GDP in comparison with the market level (%)	30–40	57	53	48	33	15
3	The purchasing power parity GDP per capita (US dollar)	6000	3000	3400	4200	5800	9630
4	Human development index	0,80	0,69	-	-	-	0,754
5	Share of investment in equity in GDP (%)	25	5,1	26,7	28,1	19,3	28,4
6	Budgetary deficit – (GFSM-1986) against GDP (%)	3,0	3,0	1,8	2,6	6,7	3,7
7	Share of science appropriations in GDP (%)	2,0	0,2	-	-	0,2	0,2
8	Share of education appropriations in GDP (%)	2,0	-	-	3,3	2,5	2,5
9	Share of export of commodities in GDP (%)	16,2	8,3	9,7	12,7	14,0	15,8
10	Covering import with export (%)	74,6	43,5	40,4	34,8	31,9	28,5

As for one more indicator of economic security, **slump of GDP in comparison with the market level**, we have taken 1990 and GDP 19,218.6 million GEL as the market level. For 2002, instead of the received marginal 30–40%

the mentioned index amounted to 57%, for 2007 it went beyond the upper barrier (37%) of the marginal value, and for 2015 it equalled to 15%. It is obvious, Georgian economy will continue going in this direction and in the nearest period the volume of GDP will go beyond the 1990 benchmark.

Among the presented indicators **the GDP volume per capita** envisaging the purchasing power parity (PPP) is especially important. It is worth noting that during the whole analysing period the mentioned indicator was growing, for 2015 it is positive in comparison with the marginal indicator and equals to 9,630 international dollars. Besides, it must be noted that in the last period the acceleration of its growth rate is stipulate by decrease in the number of the population. Particularly, according to the existing data, in 2015 in comparison with the last year the number of the Georgian population is decreased with 776.8 thousand.

The changes in the dynamics of gross domestic product exert influence on **the indicator of human development potential**. It is known that it consists of three components: expected life, the education level of the country's population, gross domestic product per capita in international dollars. In Georgia the first two components are at the level of developed countries, but the third one is considerably behind it. At present, human development index in the world equals to 0.735, in developed countries – 0.911, in developing ones – 0.663. In Georgia it was 0.697 for 2002 and for 2015–0.754.

Share of investment in equity in GDP. 25% is determined as its marginal value. For 2002, in Georgia it equalled to only 5.1%, for 2005 it increased for almost 5 times and amounted to 28.1%, and for 2015 it was 28.4% (approximately 9 billion GEL);

Budgetary deficit against GDP. In the analysing period presented by us, the mentioned indicator varied and sometimes significantly went beyond the marginal benchmark (e.g. in 2010–6.7%). For 2015, the budgetary deficit against GDP amounted to 3.7%. The challenges and threats existing in this direction shall be envisaged as maximum as possible in the future in order to avoid negative parameters;

Share of science and education appropriations in GDP. During the analysing period the mentioned indicator had undergone positive changes in total. Though, while differentiating appropriations according to the spheres of science and education, it shows that science appropriations is stable and equals to 0.2% instead of the 2.0% marginal benchmark. We think that periodical growth of the volume of allocated amounts against the growth of GDP is positive. The same positive is characteristic to the education appropriations in GDP. Besides, for 2015 its share in growing GDP equals to 2.5% instead of the marginal 4%.

During the analysis of the indicators of the possibility of sustainable economic development, discussion of the indicators related to **an export of commodities** is one of the important directions as the mentioned indicators char-

acterize the competitiveness of domestic products, the change in the country's positions in international economic relations. Unfortunately, the data obtained by us confirm that the existing poor tendency of improvement against the export of commodities has recently weakened. Both export and import have been decreased. At the same time, the indicator of the export volume per capita has increased up to 570 EURO for 2015 from 43.9 EURO in 2002.

The indicator of covering import with export, for 2015, decreased up to 28.5% from 43.5% (the marginal indicator 74.6%) existing in 2002. It is obvious that the competitiveness of Georgia's economy decreases in comparison with other countries; this fades the achievements of the national economy. Despite of the growth, the indicator of export of commodities in GDP, which increased up to 15.8% for 2015 from 8.3% (marginal 16.2%) in 2002, cannot satisfy the permissible level. It is obvious that the export growth rate against GDP growth is not sufficient and does not comply with the dynamics of the country's development.

Thus, by analysing the indicators of the possibility of Georgia's sustainable economic development it has been found out that the potential of sustainable economic development in the country is high. It is clear that, in total, the basis for economic growth is formed. At the same time, the parameters of development, in spite of their positive value, are insufficient for the country such as Georgia. The growth of the real growth rate of gross domestic product and the growth of education appropriations, taking the measures of improving the indicators of export of products are especially significant. During the analysis of the indicators of the possibility of sustainable economic development it must be also noted that in some cases positive quantitative parameters do not mean the acceptability of its quality.

Bibliography

1. Methodological Recommendations, Problems of Economic Security Program and Functioning in Georgia. Collection of works, VII volume. Tbilisi, 2003. (In the Georgian language).
2. Tsimintia K. State Regulation of Economy (Aspects of Economic Security). Tbilisi, 2009. (In the Georgian language).
3. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие. Книга четвертая. 2002.
4. Human Development Reports;
5. WWW. GeoStat.ge;
6. WWW. Mof.ge;
7. WWW.ttimes.ge/archives/28058
8. [http://ru.wikipedia.org/wiki/Список_стран_по_ВВП_\(ППС\)_на_душу_населения](http://ru.wikipedia.org/wiki/Список_стран_по_ВВП_(ППС)_на_душу_населения)

Курилок Михайло Михайлович

студент

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Чернівці, Україна

Науковий керівник:

Руснак Л. Р.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Чернівці, Україна

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, ЇЇ РІВНІ, СТРУКТУРА ТА ЗАГРОЗИ

Економічна безпека — це такий стан національної економіки, за якого забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Під життєво важливими інтересами в даному контексті розуміють сукупність потреб, які забезпечують існування і прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави. Економічна безпека є однією зі складових національної безпеки, яка охоплює також оборонну, екологічну безпеку тощо.

Економічна безпека — складна багатогранна економічна категорія, що має досить непросту внутрішню структуру. Аналіз реальних процесів і осмислення досвіду вирішення цієї проблеми дозволяють виділити три її найважливіших елементи:

- економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;
- стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;
- здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

За рівнем теорія розрізняє такі види економічної безпеки: міжнародну, локальну і приватну.

Міжнародна економічна безпека — це комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структур, за яких кожній державі — члену світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального економічного розвитку, на неутручання, розуміння та взаємоприйнятну і взаємовигідну співпрацю з боку інших держав.

Міжнародна економічна безпека має сприяти співробітництву держав у вирішенні не лише їхніх національних проблем, й глобальних проблем людства, стали матеріальною основою мирного співіснування в без'ядерному і ненасильницькому світі, гарантією прогресу у справі ліквідації економічного відставання та слаборозвинутості.

Глобальна безпека має своєю основною метою гарантію безпеки відразу усієї світової спільноти, а не тільки окремих регіонів і країн.

В основу її побудови було закладено трансформацію взаємозв'язків, що діяли раніше між окремими країнами, в одну загальну глобальну систему.

Економічна безпека підприємства — це система створення механізму мобілізації й найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами даного підприємства з метою найбільш ефективного їх використання і забезпечення стійкого функціонування того чи іншого підприємства, його активної протидії будь-яким негативним чинникам впливу на свою економічну безпеку.

Економічну безпеку підприємства складають юридичні, виробничі відносини і організаційні зв'язки, матеріальні й інтелектуальні ресурси, що забезпечують стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток.

Політика економічної безпеки визначається на основі певних принципів, які створюють політичну і правову базу для оцінювання зовнішніх і внутрішніх загроз, формування національних економічних інтересів і стратегії економічної безпеки.

До основних принципів забезпечення економічної безпеки України можна віднести:

- верховенство закону під час забезпечення економічної безпеки;
- додержання балансу економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави;
- взаємна відповідальність особи, сім'ї, суспільства, держави щодо забезпечення економічної безпеки;
- своєчасність і адекватність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів;
- пріоритет договірних (мирних) заходів у вирішенні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру;

- інтеграція національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою.

Загрозами економічній безпеці країни є сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільству, державі, ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів. Вирізняють внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці країни.

Основними внутрішніми загрозами слід вважати:

- у науково-технічній сфері: руйнування науково-технічного потенціалу, зменшення науково-технічних розробок, скорочення потенціалу фундаментальної науки, невизначеність державної науково-технічної політики, вплив наукових кадрів за кордон або в іншу сферу діяльності;
- в економічній сфері: скорочення обсягів виробництва у провідних галузях, розрив господарських зв'язків, монополізація економіки, криміналізація суспільства, наявність структурних диспропорцій, великий внутрішній борг, високий рівень зношеності основних фондів, енергетична криза, низький рівень продуктивності праці та інвестиційної діяльності;
- високий рівень інфляції та безробіття, зростання «тіньової» економіки, низький платоспроможний попит населення, цінові диспропорції між промисловістю та сільським господарством, загроза втрати продовольчої незалежності країни, масове ухиляння від сплати податків;
- у соціальній сфері: поглиблення диференціації доходів, бідність, погіршення структури харчування, зменшення доступності освіти та медичних послуг, погіршення якості життя, соціальна незахищеність значних верств населення, зниження народжуваності, зростання смертності, неконтрольовані міграційні процеси.

До зовнішніх загроз економічній безпеці країни належать:

- економічна залежність від імпорту, від'ємне зовнішньоторговельне сальдо, нераціональна структура експорту — надмірний вивіз сировинних ресурсів;
- втрата позицій на зовнішніх ринках;
- зростання зовнішньої заборгованості, нераціональне використання іноземних кредитів;
- неконтрольований вплив валютних ресурсів за кордон, розміщення їх в зарубіжних банках.

Дивлячись на стан економічної безпеки, чітко помітно певні проблеми у її забезпеченні. На даний момент необхідною є зміна та вдосконалення економічної системи.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З.С. Варналія. — К.: Знання, 2009. — 647 с.
2. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с.
3. Івашенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О. В. Івашенко, П. М. Четверіков. — [Електронний ресурс]. — режим доступу: <http://www.sword.com.index/2012>.
4. Користін.О.Є. «Економічна безпека».

Уткін Олег Андрійович

студент

Чернівецького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Чернівці, Україна

Науковий керівник:

Руснак Л. Р.

Чернівецький торговельно-економічний інститут

КНТЕУ

м. Чернівці, Україна

ПИТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ВИЗНАЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економіці діяльність підприємств, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання, схильна до постійного ризику та загроз, що пов'язані з посиленням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на їх розвиток.

Ризик у господарській діяльності може спричинити значне погіршення рівня фінансового стану підприємства, а пізніше призвести до банкрутства, і потребує від кожного суб'єкта господарювання розробки та реалізації системи фінансово-економічної безпеки

Фінансово-економічна безпека підприємства є дуже складною системою, що включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, інформаційних і фінансових ресурсів. Фінансово-економічна безпека підприємства — це фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність підприємства, його фінансово-економічні інтереси від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та створення необхідних фінансово-економічних умов для успішної діяльності та стійкого розвитку підприємства.

Метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є досягнення найвищої ефективності та стабільності його функціонування і створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім небезпекам і загрозам. Фінансово-економічна безпека підприємства була винайдена для виявлення та подолання кризових явищ у діяльності підприємства з метою виконання поставлених перед підприємством завдань.

Щодо фінансової безпеки, то більшість її дослідників визначають її як складову економічної безпеки на усіх рівнях, в тому числі і на рівні підприємства. Між економічною і фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів, помітний тісний взаємозв'язок: деякі категорії, є економічними за своєю суттю, а з іншого боку — фінансовими. Так прибуток є прямим результатом економічної діяльності підприємства, і водночас — він є фінансовим результатом, фінансовим ресурсом підприємства, який підприємство свідомо витрачає на свій розвиток, на розвиток та вдосконалення персоналу, на створення комфортних умов для праці та відпочинку, на розширення бізнесу та забезпечення людей ресурсами. Тому, до наукового обігу ввійшло поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, що очевидно підкреслює взаємозалежність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначальну роль фінансів у економічній сфері будь-якого суб'єкта господарювання.

Існує багато наукових поглядів на сутність поняття «фінансово-економічна безпека», але його варто досліджувати з метою формування оптимальної системи та механізму управління фінансово-економічною безпекою. На думку Іващенко О. В. та Четверікова П. М. [1], поняття фінансово-економічної безпеки досить точно визначено Варналієм З. С.: фінансово-економічна безпека — це результат дій, орієнтованих на знищення фінансово-економічних загроз існуванню та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стабільності й незалежності, високої конкурентоспроможності технічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правової приналежності діяльності, захисту інформаційних та приватних інтересів, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [2]. Мойсеєнко І. П. та Марченко О. М. поняття фінансово-економічної безпеки підприємства визначають як такий його фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [4, с. 15]. Як вважають Трухан О. Л. та Кокнаєва М. О., фінансово-економічна безпека підприємства трактується одночасно з двох позицій — статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі [3, с. 30; 10, с. 320]. Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності.

Таким чином, безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які

впливають на стан як функціональних складових, так і фінансово-економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Складність поняття фінансово-економічної безпеки полягає в тому, що потрібно знайти підхід до вивчення проблеми та реалізації її організаційних засад системного підходу. Системний підхід до аналізу фінансово-економічної безпеки передбачає розгляд діяльності підприємства як багаторівневої структурної системи та базується на принципах цілісності об'єкта дослідження, що забезпечує можливість виявлення взаємозв'язків між елементами системи та розробки характеристик щодо їх раціонального використання на основі синергетичного ефекту.

Системний підхід визначає дослідження, яке має велику кількість зв'язків між елементами системи та об'єктами зовнішнього середовища для вияву та аналізу найістотніших з них. Однією з основних проблем застосування системного підходу до дослідження фінансово-економічної безпеки підприємства є точна специфікація системи, виявлення усіх істотних її елементів та встановлення всієї сукупності зв'язків між ними. В основі розроблення комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, як основного складника економічної безпеки, повинна лежати визначена концепція, яка враховує такі аспекти: кожне підприємство є системою, яка включає різні, пов'язані між собою складові, які з метою забезпечення належного ступеня захисту від можливих негативних впливів необхідно розглядати комплексно; зміст та структура системи фінансово-економічної безпеки залежать від специфіки та характеру діяльності, потенціалу підприємства, ринків, на яких працює підприємство, менеджменту тощо.

Отже, результати проведеного дослідження показують, що в теоретичних дослідженнях фінансово-економічної безпеки є достатня кількість проблем, які частково досліджені і потребують поглибленого вивчення окремих питань, також подальших наукових розробок щодо удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства та розробки механізму її реалізації у практичній діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Іващенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О. В. Іващенко, П. М. Четверіков. — [Електронний ресурс]. — режим доступу: <http://www.sword.com.index/2012>.
2. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З. С. Варналія. — К.: Знання, 2009. — 647 с.
3. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. — 2010. — № 1. — Т. 2. — С. 29–35.
4. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» травня 2017

Сборник тезисов научных трудов

**ІХ МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» мая 2017

Abstracts of scientific papers

**ІХ INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»**

May 31, 2017

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 12

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

<http://www.frada.com.ua>

<http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 19.06.2017. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 498.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у видавництві

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.